-E 701

652/909.

A

bányai ág. hitv. ev. egyházkerület

..... Szarvasi .....

tanitóképző-intézetének

ÉRTESITŐJE

az 1908—1909. iskolai évről.

Szerkesztette:

PAPSZÁSZ GYULA

igazgató-tanár.

NYOMATOTT SÁMUEL ADOLF KÖNYVNYOMDÁJÁBAN SZARVASON, 1909-BEN.

A

bányai ág. hitv. ev. egyházkerület

szarvasi

tanitóképző-intézetének

ÉRTESITŐJE

az 1908—1909. iskolai évről.

Szerkesztette:

PAPSZÁSZ GYULA

igazgató-tanár

FÖLÖSPÉLDÁNY
DV 87
Fölöspéldány Központ

NYOMATOTT SÁMUEL ADOLF KÖNYVNYOMDÁJÁBAN SZARVASON, 1909-BEN.

REV 98

REV 2019

-E 701

ORSZÁGOS PEDAGÓGIAI KÖNYVTÁR ÉS MÚZEUM

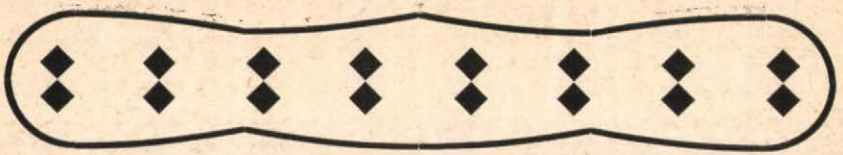

I.

Évi jelentés.

A) A tanitóképző-intézet ügyeit intéző bizottság elnöke: Haviár Dani orsz. gyül. képviselő. Tagjai: a) Csepregi György arad-békési esperes, Petrovics Soma csanád-csongrádi esperes, Veres József békési esperes, orsz. gyül. képviselő, Placskó István, Scholtz Gyula és Zvarinyi János szarvasi lelkészek, Benka Gyula nyug. főgimn. igazgató, Dr. Haviár Gyula kir. közjegyző, Mágocsy-Deitz Sándor tud. egyetemi tanár, Mikolik Kálmán polg. isk. tanár és Wágner Géza egyh. felügyelő Budapestről, b) a tanári kar választott képviselője: Margócsy Gyula, c) hivatalból: Papszász Gyula igazgató-tanár és Kutlik Endre intézeti pénztáros és gondnok.

B) A pénztári tisztség tagjai: Kutlik Endre pénztáros és Plenczner Lajos ellenőr.

C) Intézeti orvosok: Dr. Mikolay István és Dr. Takács Izsó.

D) A tanári kar tagjai az 1908—9-ik tanévben a következők voltak:

a) 1. Horváth Olivér felavatott lelkész, helyettes-tanár, a IV. osztály főnöke, az ifjusági gyámintézet és az Önképző-kör elnöke. Müködik 1 éve.

2. Hraskó Kálmán okl. rendes tanár. Az Orsz. Ág. Hitv. Ev. Tanáregyesület tagja. A nagyméltóságu kultuszminiszter által a szarvasi főgimnáziumhoz neveztetvén ki rendes tanárrá, az intézettől 1908. szept. 30-án megvált. Müködött az intézetnél 5 évig és 1 hónapig.

3. Kerber János okl. segéd tanár, az I. osztály főnöke, a tanulóság segélyző egyesületének elnöke, tanárkari jegyző. Müködik 1 éve.

4. Kiss Sándor, okl. helyettesitő tanár. Müködik az intézetnél 1909. március 1-je óta.

5. Krcsmárik Endre, okl. segéd tanár, a III. osztály főnöke, az Orsz. Ág. Hitv. Ev. Tanáregyesület tagja, a szarvasi Szabad Lyceum titkára. Müködik 2 éve.

6. Levius Ernő, okl. rendes tanár, a II. osztály főnöke, a dalkör vezetője. Az Orsz. Ág. Hitv. Ev. Tanáregyesület tagja. Müködik 11 éve.

7. Margócsy Gyula, gyakorló iskolai tanitó. Müködik 43 éve, ebből ez intézetnél 14 éve.

8. Papszász Gyula, igazgató-tanár, az Orsz. Ág. Hitv. Ev. Tanáregyesület tagja, a szarvasi Szabad Lyceum

elnöke, a Tulipán Magyar Védő-Egyesület szarvasi fiókjának jegyzője. Müködik 16 éve, ebből ez intézetnél 12 éve.

9. Tóth József, felavatott lelkész, helyettes tanár. Időközben a fancsali ev. egyház lelkészévé választatván, 1908. október 18-án tanári állásáról lemondott. Az Orsz. Ág. Hitv. Ev. Tanáregyesület tagja. Az intézetnél működött 1 évig és 2 hónapig.

b) Óraadó tanárok:

10. Oláh Miklós, főgimn. r. tornatanár.
11. Plenczner Lajos, főgimn. rendes tanár.

c) Más felekezetbeliek vallástanárai:

12. Fetzer József r. kath. segédlelkész.
13. Dr. Drechsler Miksa helybeli rabbi.

E) Iskolaszolga: Szrnka Pál.

Megjegyzés. Az intézet hangszereit Vajday András helybeli hangszer-készitő gondozta.

II.

A tanulók névsora.

I. osztály.

(Osztálytanár: Kerber János.)

Berger Jenő	izr.	Szarvas, Békésm.
Bogár Pál	ág. h. ev.	„ „
Brezovszky József	„ „ „	Vác-Hartyán, Pestm.
Filyó János	„ „ „	Szarvas, Békésm.
Gaál Mátyás	„ „ „	„ „
Hitter Ferenc	r. kath.	Czegléd, Pestm. Magántanuló.
Kiszely György	ág. h. ev.	Békéscsaba, Békésm.
Köhler József	„ „ „	Mezőberény, „
Krámer Ernő	„ „ „	Somogyszill, Somogym.
Kulcsár József	r. kath.	Uj-Kécske, Pestm.
Kvasz András	ág. h. ev.	Apatelek, Aradm.
Michnay László	„ „ „	Békéscsaba, Békésm.

Mikléczi Ferenc ág. h. ev. Soltvadkert, Pestm.
Miklya János „ „ „ Békéscsaba, Békésm.
Pártos Zoltán r. kath. Medgyesbodzás, Aradm.
Podani János ág. h. ev. Szarvas, Békésm.
Rück Ádám „ „ „ Mezőberény, Békésm. Kim.
Schandl Dénes r. kath. Szekszárd, Tolnam.
Szebegyinszki Mihály ág. h. ev. Szarvas, Békésm.
Varga László „ „ „ Békéscsaba, „
Zatykó Lajos „ „ „ Orosháza, „

Összesen: 21.

II. osztály.

(Osztálytanár: Levius Ernő.)

Aczél Béla ág. h. ev. Ambrózfalva, Csanádm.
Baross Dezső „ „ „ Kondoros, Békésm.
Boros János r. kath. Feketehalom, Pestm. Magántanuló
Csepregi Gyula ág. h. ev. Békéscsaba, Békésm.
Hitter Ferencz r. kath. Czegléd, Pestm.
Lipták Mihály ág. h. ev. Szarvas, Békésm.
Michnay Gusztáv ág. h. ev. Békéscsaba, Békésm.
Podhradszky Dezső „ „ „ Szászszebes, Szebenm.
Szőke Béla ref. Hódmezővásárhely
Uhrin János ág. h. ev. Apatelek, Aradm.
Zatykó Mihály „ „ „ Orosháza, Békésm.

Összesen: 11.

III. osztály.

(Osztálytanár: Krecsmárik Endre.)

Belopotoczky János ág. h. ev. Szarvas, Békésm.
Benczúr János „ „ „ Orosháza, „

Boros János r. kath. Feketehalom, Pestm.
Csizmadia Mihály ág. h. ev. Orosháza, Békésm.
Henczély Sándor „ „ „ Szarvas, Békésm.
Honti Elemér „ „ „ „ „ Meghalt.
Jancsovics Endre „ „ „ B-Gyula, „
Kaszner Lajos „ „ „ Szécsény, Nógrádm.
Keresztes István „ „ „ Orosháza, Békésm.
Kovácsik Gábor „ „ „ Tótkomlós „
Kovács Pál „ „ „ Szarvas, „
Lénárt János ref. Mezőtur, J.-N.-K.-Szolnokm.
Linder Nándor ág. h. ev. Nagybánhegyes, Csanádm.
Moldován Sándor r. kath. Sajószentandrás, Szolnok-Dm.
Rohoska Lajos ág. h. ev. Szarvas, Békésm.
Süle Ádám „ „ „ Orosháza, „
Szász Rezső „ „ „ Békéscsaba „
Szigethy Jenő „ „ „ Budapest. Magántanuló.
Tiszovszky Lajos „ „ „ Rákospalota, Pestm.
Tóth Pál „ „ „ Szarvas, Békésm.
Vitális Pál „ „ „ „ „

Összesen: 21.

VI. osztály.

(Osztálytanár: Horváth Olivér.)

Béni Fülöp ág. h. ev. Uj-Verbász, Bács-Bodrogm.
Békési Gyula „ „ „ Nagyvárad, Biharm. Magánt.
Biró Mihály ref. Czegléd, Pestm.
Csorba Géza ref. Szolnok, J.-N.-K.-Szolnokm. Magánt.
Gyémánt Béla izr. Karczag, „ „
Heib Károly ág. h. ev. Ó-Verbász, Bács-Bodrogm.
Hraskó Lajos „ „ „ Pilis, Pestm.

Izsó Elek ref. Gyoma, Békésm. Eltanácsoltatott.
Kovács Endre ref. Békés, Békésm.
Mensch Keresztély ág. h. ev. Uj-Verbász, Bácsm. Magánt.
Molnár Béla ref. Czegléd, Pestm.
Molnár László ág. h. ev. Szarvas, Békésm.
Palyó Mihály „ „ „ „ „
Rohony Pál „ „ „ „ „
Strincz Lajos „ „ „ Orosháza „
Toldy Miklós „ „ „ Pilis, Pestm.
Varga József ref. Gyoma, Békésm.

Összesen : 17.

Végösszeg : 70.

III.

A tantárgyak vázlata.

I. osztály.

1. Vallás, heti 2 óra. a) Bibliaismertetés: Az ó-szövetség könyveinek ismertetése, tartalmuknak olvasás utján való bemutatása. Izrael népének története a fogság utáni időben. Kk. Batizfalvy-Bereczky: Bibliaismertetése.

b) Káté és egyházi énekek: A tizparancsolat, az apostoli hitvallás. Válogatott egyházi énekek begyakorlása. Kk. Koren Pál: Dr. Luther Márton Kis Kátéjának magyarázata. Tanár: Horváth.

2. Neveléstan, heti 2 órában. A testi élet ismertetése neveléstani vonatkozásokkal. Az emberi szervezet részletes leirása. Az egyes szervek leggyakrabban előforduló betegségei és fertőző bajai. A tüdővész tüzetesebb ismertetése. A szeszes italok szervezetromboló hatásának bővebb fejtegetése. Az egészség ápolásának testi, lelki fontossága s a társadalmi életre kiható jelentősége. A tanitó feladata a gyermekek egészségének ápolását illetőleg. Tankönyv: Dr. Juba Adolf „Testtan, neveléstan és egészségtani vonatkozásokkal." Tanár: Krecsmárik.

3. Magyar, heti 4 órában. a) Rendszeres magyar nyelvtan. A szóhangok. Aszókincs osztályozása és gyarapodása. Szóragozás. Egyszerü és összetett mondat. Tankönyv: Komáromy Rendszeres magyar nyelvtan. b) Stilisztika az olvasmányokkal kapcsolatban. A stilus tisztasága, világossága, szabatossága, szemléletessége, élénksége és hangzatossága. Tankönyv: Köveskuti-Sarudy Magyar stilisztika. Havonként két irásbeli dolgozat. Tanár: Kiss.

4. Német, heti 2 órában. Szemák István kézikönyve nyomán nyelvtan és forditási gyakorlatok. Beszédgyakorlatok. Havonta 2 irásbeli iskolai dolgozat Tanár: Plenczner.

5. Történet, heti 3 órában. Ókor. Keleti népek története. A görög nép története. A római birodalom története. Középkor: Germán népek és a kereszténység. Középkori államok és intézmények megalakulása. A pápaság és császárság küzdelme és a keresztes háboruk. A középkori intézmények és müveltség átalakulása. Tankönyv; Sebestyén Gyula Egyetemes történet I. k. Ó- és középkor. Tanár: Kiss.

6. Földrajz, heti 2 órában. Csillagászati és fizikai földrajz Farkas Sándor és Kovács János tankönyve alapján. Tanár: Kerber.

7. Mennyiségtan, heti 3 órában. Bevezetés az algebrában. Alapmüveletek algebrai egész kifejezésekkel és számokkal. Számrendszerek. A számok tulajdonságai. Törtszámok. Elsőfoku egyenletek egy és több ismeretlennel. Tankönyv: Miklós Gergely, Számtan és Algebra I. r. Tanár: Kerber.

8. Növénytan, heti 2 órában Az őszi flóra néhány ismertebb képviselője. Hazai gyümölcsfáink, fontosabb konyhakerti növények. Erdei lombos fáink. A téli időszak tanitási anyagául szolgált az alsóbbrendü növények tárgyalása, nevezetesen a telepes vagy thalluszos növények, mohok, edényes virágtalanok. A növényi test morphologiáji, anatómiája. Fontosabb biologiai és physiologiai jelenségek tárgyalása. A tavaszi flóra. A legfontosabb gazdasági növények s néhány ipari és kereskedelmi növény leirása. A növénytani rendszerek ismertetése. Tankönyv: Miklós Gergely, A növénytan alapvonalai. Tanár: Krecsmárik.

9. Ének és zene, heti 4 órában. a) Ének. Hangképzés,

hangközök, ütemezés, rythmikus és dallamos énekgyakorlatok. Kézikönyv: Sztankó Béla „Énekiskola“ I. r. b) Zongorajáték. A zenéről általában Hangjegy, kulcsok, vonalrendszer, módositójegyek. Ütemfajok. Dur és moll scalak képzése, ujjrakása. Ujjgyakorlatok egy 8-ad terjedelmében. Kézikönyv: Bartalus István, „Előkészitő zongoraiskolája“ és Czerny: „Wiener Lehrmeister“ I rész. c) Hegedülés. A hegedü és részeinek ismertetése. A hegedü hangolása és tartása. Helyes vonóvezetés. Gyakorlatok egész fél, negyed, nyolcad, tizenhatod hang- és szünetjegyekkel. Az összes scalak 2 nyolcad keretében. Choralok. Kézikönyv: Hohmann Henrik „Gyakorlati hegedüiskolája“ és Huber Károly „Hegedüiskola“ I. r. Tanár: Levius.

10. Szépirás, heti 1 órában. Magyar és német szépirás Vajda Pál szépirási mintái után. Tanár: Kerber.

11. Rajz, heti 2 órában. Lásd a II. osztály tananyagát.

12. Torna, heti 2 órában. Lásd a II. osztály tananyagát.

II. osztály.

1. Vallás, heti 2 órában. a) Bibliaismertetés. Az ujszövetség könyveinek és iratainak rendszeres ismertetése. A 4 evangeliumnak olvasás alapján való egybevetése. Jézus élettörténete. Az egyházi év ismertetése és perikopák olvastatása. Palestina rövid földrajza; az izraeliták szokásai. Az apostoli levelekből szemelvények olvastatása s magyarázása.

b) Káté és egyházi énekek. Lásd. I. osztálynál. Tanár: Horváth.

2. Neveléstan, heti 3 órában. A lelki élet ismertetése. A lélektan meghatározása. A test és lélek közti kapcsolat. A lelki élet fejlődését előidéző tényezők. Érzetek, képzetek. Logikai alapismeretek: abstraktio, fogalom, itélet, következtetés. Induktió, deduktió. Az érzelem. A társadalommellettes érzelmek fejlesztésének socialis jelentősége. Az eszményi érzelmek. Az erkölcsi érzelem fejlődése a gyermeknél. Hangulat, kedély, indulat és szenvedély.

Az akarat. A nevelés feladatai rövid összefoglalásban. Tankönyv: Dr. Kiss Áron: „A lelki élet ismertetése.“ Tanár: Krecsmárik.

3. Magyar, heti 4 órában. Közéleti fogalmazványok. Aesthetikai alapfogalmak. Verstan. A költői müvek osztályozása. Lirai és kisebb elbeszélő költői müfajok jellemzése olvasmányokkal kapcsolatban. Leiró és elbeszélő próza Tankönyv: Sarudy, Poetika, retorika és olvasókönyv tanitóképzők II. o. számára. Havonként 2 irásbeli dolgozat. Tanár: Kiss.

4. Német, heti 2 órában. Mondattan és forditási gyakorlatok, beszédgyakorlatok. Havonta 1 irásbeli iskolai dolgozat. Kézikönyv: Horvay Ede, Német nyelv- és olvasókönyv. Tanár: Plenczner.

5. Történet, heti 3 órában. Az uj kor. A renaissance, a találmányok és fölfedezések, a reformácio. A Habsburgház elsősége. Ellenreformatio. A vallási és hatalmi egyensulyért inditott küzdelmek és mozgalmak. Franciaország elsősége és az abszolutizmus kora. A francia forradalom kora. A XIX. század forradalmai. Magyarország, Németország, Olaszország, Spanyolország, Angolország legujabb története. Kézikönyv: Sebestyén Gyula „Egyetemes története“ II. k. Uj kor. Tanár: Levius.

6. Földrajz, heti 2 órában. A föld és az ember. Emberfajok s elterjedésök. Letelepedés, foglalkozás. A társas élet alakulásának feltételei. Költözés, népvándorlás. A népek közti érintkezés módjai és eszközei. A föld részeinek ismertetése. Ausztrália, Ázsia, Japán bővebb ismertetése. Afrika, Amerika. Az Egyesült-Államok közgazdasági viszonyainak részletesebb ismertetése. Európa. A nyugati államok kulturális, különösen gazdasági életének fejlődése. A Balkán-félsziget jelentősége az európai s ázsiai kereskedelemre nézve. Az osztrák császárság. Tankönyv: Farkas Sándor, Egyetemes földrajz. Tanár: Krecsmárik.

7. Mennyiségtan, heti 3 órában. a) Számtan: Hatvány és gyök. Algebrai két és több taguak és tizesszámrendszerbeli számok második és harmadik hatványa és gyöke. b) Mértan: Alapfogalmak és alaptételek. A szögekről. Egyenesvonalu idomok meghatározása és egybevágósága. A végzett tananyag köréből megfelelő számu házi és irásbeli dolgozatok. Tankönyv: Miklós Gergely, Számtan és Algebra I. r. Dekány Mihály: Mértan. Tanár: Kerber.

8. Állattan, heti 2 órában. Általános rész: A vázrendszer, kültakaró, emésztőcsatorna leirása. A légzés, vérkeringés, kiválasztás. Idegrendszer és érzékszervek. Szaporodás a különböző állattörzseknél. Leiró rész: Az összes állattörzsek rövid jellemzése s a főbb képviselők részletesebb ismertetése, szem előtt tartva a hazai viszonyokat s nagy sulyt helyezvén különösen a gazdasági tekintetben jelentős állatfajokra. Igy pl. ló, szarvasmarha, juh, sertés, baromfiak, a méh és selyemhernyò tenyésztés fontosságának fejtegetése. Az állatok földrajzi elterjedése. Tankönyv: Dr. Miklòs Gergely, Az állattan elemei. Tanár: Krecsmárik.

9. Ének és zene, heti 4 órában. a) Ének. Hanglétra és hangközgyakorlatok. Gyakorlatok a hanglépcsők esetleges módositásaival. Gyakorlatok az összes dur- és moll előjegyzésekkel. Kézikönyv: Sztankó B. „Énekiskola" II. rész. b) Zene. Zongorajáték. A 12 dur- és moll scala, ezek 3-as hangzatai tört accordokban 2 nyolcad hangkörében. A hangközökről, ezek megforditása és módositása. A 3-as hangzatokról. Ezek képzése. Czerny „W. L." II. rész és Bayer „Zongoraiskolája" II. rész. c) Hegedülés. Vonóhuzás gyakorlása. Hangkötés. Ujj- és csuklógyakorlatok. Scálák 2 nyolcad terjedelmében. 3-as tört accordok. Chorálok 2 szólamban. Kézikönyv: Huber K. „Hegedűiskola". Hohmann H. „Hegedüiskola" II. r. Tanár: Levius.

10. Rajz, heti 2 órában, Az I. és II. o. növendékei együttesen nyertek oktatást a szabadkézi és mértani rajzolásban. Mértani elemekből kombinált sikékitmények, stylizált növényi diszitmények, szinezési gyakorlatok. Kitömött madarak szemlélet utáni rajzolása és szinezése. A gyakorlati ügyesség fejlesztésére különféle kézimunkák. Mintázási gyakorlatok agyagból. A szemléleti látszattan, egyszerübb testcsoportok ábrázolása alapján. Tanár: Krecsmárik.

11. Szépirás, heti 1 órában. A magyar és német szépirás átismétlése után rondirás Vajda Pál szépirási mintái után. Tanár: Kerber.

12. Torna, heti 2 órában. Az I. és II. osztály növendékei együttesen nyertek oktatást. Rendgyakorlatokból; zárt és nyitott sorok képzése, sorbontás, fejlődés, kanyarodás, szögvonulás, ellen-

vonulások, keresztalakitás, négyszögalakitás, szakaszalakitás, kettősrendekbe fejlődés és rendekre szakadozás helyből és menetközben is. Szabadgyakorlatokból: a miniszteri utasitásban előirtak a buzogánygyakorlatok kivételével mind felvétettek. Játékok közül 23 (különféle eszközökkel) gyakoroltatott illetve lett bemutatva. Ezek közül számos a 8—14 éves koru növendékek számára való is. Szergyakorlatoknál 9 féle tornaszert használtak. Futás, inkább mint gyorsfutás. Tanár: Oláh.

III. osztály.

1. Vallás, heti 3 órában. a) Egyháztörténelem: Különös tekintettel a magyarországi prot. egyház multjára s jogviszonyainak fejlődésére. Hazai prot. egyházunk egyházalkotmánya, gyülekezeti élete. Gyámintézet, missio. Az apostolok cselekedetéről irt könyv olvasása. Kk. Bereczky Sándor: A magyar prot. egyház története.

b) A népiskolai vallásoktatás módszertana, próbatanitásokkal egybekötve. Kk. Kiss Áron: Vallásoktatási módszertan. Tanár: Horváth.

2. Nevelés-, oktatás-, módszertan, heti 2 òràban A népiskolai nevelés, A fegyelmezés, A szoktatás eszközei, A fegyelmezés érzelmi tényezői, Általános tanitástan, A tanitás fogalma, célja, anyaga, tanitási tervek, tanitási fokozatok, A tanitási módszer, Módszertan vagy részletes tanitástan, A magyar nyelv-, a beszéd- és értelemgyakorlatok-, a számtan-, a mértan- és a földrajztanitás módszerének részletes ismertetése. Kk. Gyertyánffy-Kiss-Kolumbán: Népiskolai neveléstan és módszertan. Tanár: Horváth.

3. Magyar, heti 3 órában. I. Poetika, Eposz és dráma, Regény és novella. II. Retorika, Szónoki mű és értekezés, Költői olvasmányok, Arany: Buda halála, Zrinyi Obsidioja, Katona Bánk bánja. Prózai olvasmányok: Kossuth beszéde a haza védelméről, Deák első fölirati beszéde, Gyulai emlékbeszéde, br. Eötvös J.-ről. Kéthavonként egy iskolai és havonként egy házi dolgozat. Tankönyv, Sarudy: Poetika, retorika és olvasókönyv tanitóképzők III. osztálya számára. Tanár: Kiss.

4. Németh, heti 2 órában. Költői és prózai olvasmányok fordításával kapcsolatban a nyelvtan átismétlése. Könyvnélküliek. Havonként egy iskolai irásbeli dolgozat. Tankönyv, Horvai Ede: Német olvasókönyv. Tanár: Kerber.

5. Történet, heti 2 órában. A magyar nemzet őstörténete, A keresztyénység és királyság megalapitása és megszilárdulása, Szt. Istváu alkotmányának bomlása; a királyság ujjászervezése a hübéri eszmék alapján, Az ország hanyatlása a Jagellok alatt, Az ország három részre szakadása a mohácsi vész után, Küzdelmek az alkotmányért és vallásszabadságért, Ujkori államintézmények, A mai Magyarország megalakulása. Kézikönyv, Farkas Sándor: „A magyar nemzet történelme". Tanár: Levius.

6. Földrajz, heti 2 órában. Magyarország földrajza, hegy és vizrajza, közlekedési utai, lakossága, nemzetiségei. A részletes leirásnál nagy suly fordittatott ugy a közgazdasági, mint a kulturális viszonyok ismertetésére. Térképvázlatok készitése. Tankönyv, Farkas Sándor: „Magyarország földrajza", Tanár: Kiss.

7. Mennyiségtan, heti 2 órában. a) Számtan: Arányosság, Százalékszámitás és alkalmazásai, Kamatszámitás, Értékpapirok és váltók. b) Mértan: Az idomok hasonlósága. Földterületek, felméréseinek egyszerübb esetei, Körmérés, Területszámitás. A végzett tananyag köréből megfelelő számu házi és iskolai dolgozatok. Tankönyv, Miklós Gergely: Számtan és Algebra II. rész. Dékány Mihály: Mértan. Tanár: Kerber.

8. Ásványtan és kémia, heti 4 órában A szervetlen kémiával kapcsolatban vegytani alapfogalmak ismertetése, A viz és levegő alkotó elemei, jellemzésök. Egyszerü, összetett testek. Sav, bázis, só. Atóm és molekula Aequivalens sulyok. Az egyes ásványok tárgyalásánál részletesebb ismertetés alá kerültek a nagy gyakorlati jelentőséggel biró ásványok, pl. kősó, mészkő, kovafélék, földpátok. A vas és szén s az üveg az emberi mivelődés szolgálatában. Kőzettan és földtan rövid összefoglalás keretében. A szerves kémiával kapcsolatban a szénhidrogének közül főleg a világitógáz gyártása, a szénhydrátok közül a sejtanyag (celullose) jelentőségének kiemelése a papiripar terén. Az alkohol előállitásának részletes ismertetése. A szeszélvezet káros hatása a társada-

lomra. Zsirok, fehérjék, alkaloidok. Tankönyv: Dr. Koch és Dr. Kovács: „Kémia és ásványtan." Tanár: Krcsmárik.

9. Fizika, heti 2 órában. A szilárd cseppfolyós és légnemü testek mechanikája. Hőtan. Hangtan. Tankönyv. Dr. Kovács János: Fizika. Tanár: Kerber.

10. Ének és zene, heti 4 órában. a) Zongorázás Előkészitésül a szabatos kötött játékhoz skálagyakorlatok az összes dur- és moll-scálákban. 3-as hangzatok tört accordokban mind a 3 fekvésben. b) Orgonálás. A legatójáték gyakorlása az e célra kiválasztott elő- és utójátékok alapján. Kézikönyv: Köveskuti „60 egyházi elő és utójáték." c) Összhangzattan és ének. A 3-as hangzat fekvései, megforditásai. Szük-szétszórt szerkezet. Szólamvezetés. Tilosmenetek. Az uralgóra épitett 4-es hangzat. Adott bassus szólam összhangositása. Számjelzés. Kézikönyv: Major J. Gyula „Összhangzattan". Énekgyakorlás folytatólag Sztankó Béla „Énekiskolájának" alapján. d) Hegedülés. Gyakorlatok és skálák folytatólagosan az I. fekvésben. Előkék. Trillák. Chromatikus menetek. Kettős fogások. Kézikönyv: Huber K. „Hegedüiskola" I. r. Tanár: Levius.

11. Rajz, heti 2 órában. Lásd a IV. osztály tananyagát.

12. Torna, heti 2 órában. Lásd a IV. osztály tananyagát.

IV. osztály.

1. Vallás, heti 3 órában. a) Keresztyén hit- és erkölcstan. Kk. Bancsó Antal: Ker. hit- és erkölcstan.

b) Próbatanitások a gyakorló iskolában a vallásoktatás mindegyik fokozatából.

Tanár: Horváth.

2. Nevelés és oktatástörténet, heti 2 órában. Az ókori nevelés: a görögök és rómaiak nevelésügye. A középkori keresztyén iskolák. A magyar oktatásügy a középkorban Az ujkori nevelés, a reformáció hatása a nevelésre. A reformáció pedagógusai: Luther, Melanchton, Sturm és társai. A katholikus nevelés-

ORSZÁGOS PEDAGÓGIAI KÖNYVTÁR ÉS MÚZEUM

úgy a reformáció korában: Calasanza, a jezsuiták. A realizmus kora: Montaigne, Bacon, Descartes, Locke, Ratich, Comenius, Port-Royal iskolái, Franke és a pietizmus. A realizmus követői hazánkban: Keresztury Pál, Apácai Csery János. Rousseau és Emilje. A filantropinizmus: Basedow, Salzmann, Campe. Állami iskolaszervezések Ausztriában és Poroszországban. A magyar közoktatásügy a XVIII. században A nevelésügy a XIX. században: Pestalozzi, Herbart, Diesterweg. Magyarország közoktatásügye a XIX. század első felében és a legujabb időben.

b) Szervezettan: A közoktatásügy szervezetének áttekintése. A népoktatás: a népiskola fentartását és szervezését illető ismeretek, állami felügyelet, népiskolai rendtartás. A tanitóra vonatkozó tudnivalók. A népiskola belső szervezete. Kk. Kiss-Kolumbán: A nevelés- és oktatástörténet kézikönyve. Dr. Baló József: A magyar népoktatásügy szervezete.

3. Magyar, heti 3 órában. A magyar nemzeti irodalomtörténetének ismertetése az országos állapotok feltüntetésével és a kiválóbb irók müveiből vett szemelvények olvasásával. „Az ember tragédiájá"-nak részletes tárgyalása s teljes elolvasása. Kk. Koltai-Sassi-Nagy: A magyar nemzeti irodalom története és olvasókönyv. Havonként 1 irásbeli dolgozat (házi vagy zárthelyi) a népiskolai tananyag módszeres feldolgozásának és az általános paedagogiai elvek ismeretének köréből. Tanár: Horváth.

4. Német, heti 2 órában. Költői és prózai olvasmányok forditása, különös tekintettel a német paedagogiai irodalomra. Könyvnélküliek. Havonként egy iskolai dolgozat Tankönyv. Horvai Ede: Német olvasókönyv. Tanár: Kerber.

5. Alkotmánytan, heti 2 órában. Állami életünk szervezésének és alaptörvényeinek ismertetése s némi tájékoztatás a gyakorlatilag fontosabb magán és büntetőjogi, valamint perjogi ismeretekben. Kézikönyv. Csiky Kálmán: Magyar alkotmánytan és jogi ismeretek kézikönyve. Tanár: Kiss.

6. Mennyiségtan, heti 2 órában. a) Számtan: Számtani és mértani haladvány. Kamatos kamatszámitás. Évi betét. Záradék. Kölcsön törlesztés. b) Mértan. Bevezetés a térgeometriába. A hasáb, gúla, henger, kúp és gömb keletkezése, hálózata, felülete és térfogata. Kúpszeletek. A tanitóképző-intézeti mennyiségtani anyag

átismétlése. Megfelelő számú házi és iskolai dolgozatok. Tankönyv. Miklós Gergely: Számtan és Algebra: Dekány Mihály: Mértan. Tanár: Kerber.

7 Fizika, heti 2 órában. Hangtan. Fénytan. Mágnesség és elektromosság. Munka és munkagépek. Tankönyv. Bóbita E., Kiss A. I.: Fizika. Tanár: Kerber.

8. Gazdaságtan, heti 2 órában. A gazdaság és gazdaságtan fogalma. Talajismeret. A növényéletnek a talajon kivüli egyéb kellékei. Konyhakertészet és fatenyésztés. Gyümölcskertészet. Szőlőmivelés, tekintettel a hazai viszonyokra. Általános és különleges növénytermelés. Rét és legelőmivelés. Méh- és selyemhernyótenyésztés. Gazdasági állattenyésztés: ló-, szarvasmarha-, juh-, sertés-, baromfitenyésztés, különös tekintettel a hazai állattenyésztés jelenlegi állapotára, szembe állitva a külföldi államokkal. Közgazdasági alapismeretek. Tankönyv. H. Kiss Kálmán: Mezei gazdaság- és kertészettan. Tanár: Krecsmárik.

9. Ének és zene, heti 4 órában. a) Orgonálás. Pedáljáték. Elő- és utójátékok. Egyházi énekek közjátékokkal. Kézikönyv. Riuck: „Orgonaiskola" Chovan Zs. „Choralkönyv". b) Összhangzattan. A 4-es hangzat. Az uralgó négyes hangzat alkalmazása. A 4-es hangzat forditásai. Melléknégyes hangzatok. Szükitett 4-es hangzat. Ötös hangzat. A 4-es szólam tétel alkalmazása férfi, négyes és női karra. Átmenetek. Kézikönyv. Major J. Gyula: „Összhangzattan", c) Hegedülés. Második és harmadik fekvés. Skálák és gyakorlatok folytatólagosan. Gyakorlatok 2 hegedüre. Kézikönyv. Huber Károly: „Hegedüiskola" II. rész. Hohmann „Hegedüiskola" II. rész. Tanár. Levius.

10. Rajz, heti 2 órában. A III. és IV. osztály növendékei közösen gyakorolták a szabadkézi és mértani sikékitményes rajzolást. Ókori és középkori sikdiszitmények, görög, római, indiai. arabs és olasz stylizatiók és szinkompozitiók. Fősz dombormüvek rajzolása. Figurális rajzgyakorlatok lapmintákról. Összetettebb mértani testcsoportzatok látszattani ábrázolása. Olaj festészet, vizfestészet, szén-, toll- és krétarajz gyakorlása, főleg a haladottabbaknál. Önálló kompozitiók. Különféle kézimunkák a gyakorlati ügyesség fejlesztésére, pl. fősztányérok készitése és szinezése, mintázás agyagból, szövetmunkák, képrámák, müvirágok stb. Tanár: Krecsmárik

11. Torna heti 2 órában. A két osztály növendékei együttesen nyertek képzést és pedig az I. és II. osztály anyagán kivül gyakorolták a müjárásokat; továbbá a tüzoltószerek kezelés módjának és a tüzkörül való eljárásnak (taktika) elemeiben is szereztek falusi tüzeseteknél értékesithető ismereteket, habár a tüzoltógyakorlatok száma ezen tanévben kevesebb volt is a korán télbe menő ősz, másrészt az országos tornaversenyre való előkészülés miatt. A IV-ik osztály növendékei a katonai rendgyakorlatokat egyenként külön is vezényelték. Tanár: Oláh.

12. Karéneklés, heti 1 órában. Az I. II. III. IV. osztály együttesen tanulta: Hallás képző gyakorlatok. Énekgyakorlatok különböző rythmikus beosztással. Előgyakorlatok a karénekhez. 2—3—4 szólamban. Ütemezés. Karvezetés. Férfi karra irt dalok gyakorlása. Tanár: Levius.

A gyakorlati kiképzésnek módszeres értekezlet által megállapitott menete és módja az 1908-1909 tanévben.

I. osztály.

Hospitálnak azon időtől kezdve, mikor a test- és élettan legnagyobb részét elvégezték. Hospitál naponként 1—1 növendék.

Megfigyeléseik különösen a következőkre irányulnak: a gyakorló-iskolai tanulók egészségi állapota; a tanulòk érzékszervei, testi ereje, ügyessége. A megfigyeléseket feltüntető jegyzeteiket bemutatják a gyakorló-iskola vezetőjének és a test- és élettan tanárának.

II. osztály.

A lelki élet megfelelő ismereteinek elsajátitása után kezdik a hospitálást, 1—1 növendék két napon át.

Megfigyeléseik tárgya: A tanulók emlékezete és képzelőtehetsége; a tanitási módszer; a tanitási fokozatok alkalmazása; a növendékek érzelmi és akarati világa.

Megfigyeléseikről készitett jegyzeteiket ők is bemutatják a gyakorló-iskola vezetőjének és a lélektan tanárának.

III. osztály.

Ezen osztály kiképzését a gyakorló-iskola vezetője és a pedagogia tanára végzik. A kiképzés itt már 2 részből áll.

a.) Hospitálás b.) próbatanitás.

a) A IV. évesek hospitálása után 1—1 növendék 2 napon át hospitál.

Megfigyelik: az iskolai rendszabályokat és rendtartást; a részletes helyi tantervet; az előadást, kérdezést és kiejtést; tanszereket és könyveket; a foglalkoztatást; az igazságszolgáltatást. Megfigyeléseikről naplòt vezetnek, melyet a gyakorló-iskola vezetője és a pedagogia tanára vizsgál felül.

b.) A próba tanitás heti 2 órában. és pedig: 2 félóra tanitásra, 1 óra birálásra és előkészületre. A tételt a gyakorló-iskola vezetője adja ki s ő főleg tárgyi szempontból ád felvilágositást, mig a módszertan tanára módszertani tekintetben készíti elő a növendékeket. A kitüzött tételt minden egyes növendék részletesen kidolgozza. Az igy kidolgozott tanitási tervet a tanitás előtt egy héttel nyujtják be a gyakorló-iskola vezetőjének és a pedagogia tanárának megbirálás és kijavitás végett. A próbatanitást az erre szánt 2 félórában a pedagogia tanárától az óra elején kijelölt két növendék végzi. A tanitás birálatában a gyakorló iskola vezetőjének és a pedagogia tanárának vezetésével részt vesz az egész osztály, amennyiben a vezető tanárok felhivására bármelyik növendék köteles a hallott próbatanitásról készitett birálatát a birálati naplòból előadni.

IV. osztály.

A IV. osztály gyakorlati kiképzésében az egész tanári kar részt vesz.

A kiképzés 2 részből áll:

a.) hospitálás b.) pròbatanitás

a.) Hospitálás. Minden növendék az év elején 3—3 napig hospitál s megfigyeli a népiskola müködését a maga egészében. Megfigyeléseiket részletesen feltüntetve bemutatják a gyakorló-iskola vezetőjének és a pedagogia tanárának.

b.) A próbatanitás A hospitálások bevégzése után kezdődnek a próbatanitások heti 6 órában, melyből 3 óra (6 félóra) tanitásra s 3 óra birálatra és előkészitésre szolgál. Ugy az előkészületen, mint a tanitáson és birálaton a gyakorló-iskola vezetőjén és a pedagogia tanárán kivül mindig jelen van az illető szaktanár is, akinek szakjából a gyakorló-iskola vezetője kijelölte a tételt. Az előkészületi órán a tétel kijelölése után először a szaktanár világositja fel a növendékeket a kijelölt tárgy anyagáról. Ezután a gyak.-iskola vezetője a növendékekkel közösen megállapitja, hogy a népiskolában mennyit dolgozhatnak fel abból a tárgyból és mint kell beosztani a tanitás anyagát. A módszertan tanára pedig a módszer szempontjából beszéli meg az eljárást. Az igy előkészitett tételt azután két növendék részletesen dolgozza ki, a többi pedig vázlatosan. Egy héttel a tanitás előtt beadott ezen tanitási tervezeteket megbirálják és kijavitják az előkészületen jelen volt tanárok. A tanitási órán a tanitást a pedagogiai tanárától a két részletesen készülő növendék közül kijelölt egyik növendék végzi, akinek tanitásáról a másik részletesen készülő hivatalos főbirálatot készit. Birálati naplót minden egyes növendék köteles vezetni, de a birálati órán az első hivatalos birálatot az arra kijelölt növendék terjeszti elő. E hivatalos biráló megjegyzéseihez azután hozzászólnak a többi növendékek is saját birálati naplójuk alapján, majd pedig a szaktanár, a gyakorló-iskola vezetője s végül a pedagogia tanára.

Mindez mutatja, hogy minden irányban teljesen le voltak foglalva tanitványaink a szakirányitó kiképzésben. A köztanitás munkájában különben az alkalmazott tanárok szakképzettségük arányában következőképen osztoztak:

Folyószám	A tanár neve	Osztályok, tantárgyak s azokra eső heti órák				A tanár heti óraszáma
		I.	II.	III.	IV.	
1	HORVÁTH OLIVÉR helyettes tanár, osztályfő a IV-ben.	Vallás 2	Vallás 2	Vallás 3 Nevelést. 2 Tanit. gy. 2	Vallás 3 Nevelést. 2 Magyar 3 Tan. gy. 6	21 + 4*)
2	KERBER JÁNOS segéd tanár, osztályfő az I-ben.	Mennyis. 3 Földrajz 2 Szépirás 1	Mennyis. 3 Szépirás 1	Mennyis. 2 Fizika 2 Német 2	Mennyis. 2 Fizika 2 Német 2	20 + 2*)
3	KISS SÁNDOR id. helyettesitő tanár.	Magyar 4 Tört. 3	Magyar 4	Magyar 3 Földrajz 2	Alkotm. 2	18
4	KRCSMÁRIK ENDRE segéd tanár, osztályfő a III-ban.	Termrajz 2 Testi é. is. 2 Rajz 2	Termrajz 2 Lelki é. i. 3 Földrajz 2 Rajz 2	Termrajz 4 Rajz 2	Gazdtan. 2 Rajz 2	17 + 4*)
5	LEVIUS ERNŐ rendes tanár, osztályfő a II-ben.	Zene 4	Zene 4 Tört. 3	Zene 4 Tört. 2	Zene 4	21
6	MARGÓCSY GYULA gyakorló isk. tanító.			Tanitási gyakorlat 2	Tanitási gyakorlat 6	8
7	OLÁH MIKLÓS óraadó tanár.	Testgyakorlat 2	2	Testgyakorlat 2	2	4
8	PAPSZÁSZ GYULA igazgató-tanár.	A II-ik félévben betegség miatt a tanitás alól felmentve.				—
9	PLENCZNER LAJOS óraadó tanár.	Német 2	Német 2			4
Oszt.-ként a h. óraszám		29	30	32	32	123

*) A csillaggal jelzett óratöbblet külön dijaztatott.

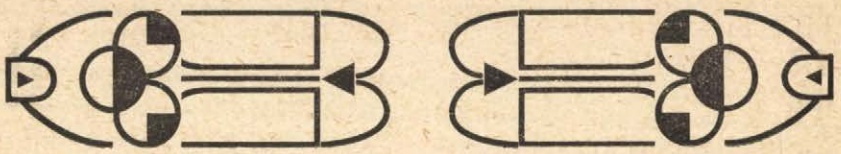

IV.

Egyleti élet.

1) Önképzőkör. A tanitóképző-intézet „Önképzőköre“ szeptember 19-én alakult meg Papszász Gyula igazgató-tanár elnöklete alatt, kit betegsége idején 1909. február havától az év végéig az elnöki tisztben Horváth Olivér tanár helyettesitett. A tisztujitó ülésen Kovács Endre IV. é. n. főjegyzőnek, Molnár László IV. é. n. főkönyvtárosnak, Molnár Béla IV. é. n. pénztárosnak, Kaszner Lajos III. é. n. aljegyzőnek, Moldován Sándor III. é. n. alkönyvtárosnak és Kovácsik Gábor III. é. n. ellenőrnek választattak meg. Kovács Endre IV. é. n. főjegyzőnek lemondása után a Kör 1909. május havában Hraskó Lajos IV. é. n.-t választotta meg főjegyzőnek. A kör tagjainak száma 61 volt.

Tartott a kör 15 rendes, 1 rendkivüli s 2 diszülést. A rendes üléseken 14 eredeti munkát olvastak fel, elhangzott 17 szavalat, 1 monolog és 3 zenedarab. O k-

tóber 6-ikát zártkörü gyászünnepéllyel ünnepelte meg a kör. Március 15-én pedig nyilvános diszülést tartott az intézet disztermében a következő müsorral: 1. Elnöki megnyitót mondott Horváth Olivér tanár. 2. a) Magyar lobogó, b) Tavasz elmult . . . . Énekelte a tanitóképző-intézet énekkara. 3. Nemzeti dal. Szavalta Biró Mihály IV. é. n. 4. Ünnepi beszédet mondott Gyémánt Béla IV. é. n. 5. Kuruc dalok. Énekelte a tanitóképző-intézet kis-dalkara. 6. Felolvasást tartott Kovács Endre IV. é. n. 7. Rákóczi Fábián hadnagya, melodráma Előadtak: Molnár Béla IV. é. n. és Levius Ernő tanár. 8. Hymnus, közének.

A kör könyvtára a tanév végén állt 264 müből. Járatta a kör a Vasárnapi Ujságot, Néptanitók Lapját és a Szövétneket. A kör vagyona takarékpénztári betétben 151 kor. 55 fillér. Évzáró ülése május 15-ikén volt meg.

2. Ifjusági dalkör. Az intézet mind a négy osztályának növendékei közül a jobb hanguak külön csoportosulva, kis dalkar néven egy kisebb 12—24 tagu férfikart alakitottak. Ezen dalkar előbb tanári — később egy-egy IV. oszt.-beli növendékünk vezetése mellett nyilvánosan szerepelt az iskolai ünnepélyeken, a szarvasi Szabad Lyceum előadásain és több gyászeset alkalmából. A karvezetésben ez évben növendékeink közül leginkább Varga József IV. oszt.-beli tanuló sajátitott el legnagyobb jártasságot. A kis dalkar az 1908—9. iskolai évben az alkalmi és gyászénekeken kivül a következő énekeket tanulta:

1. Fohász.	Férfikar.	alkalm.	Oláh Károly
2. Viharban.	„	„	Durner Gy.
3. Szendergő.	„	„	Szerző ismeretlen
4. Éljen.	„	„	Sz. Nagy József

5.	A magyar lobogó.	Férfik. alkal.	Szügyi József
6.	Csendes éjt.	„ „	Marschner H.
7.	Magasan repül a daru	„ „	Láng Lajos
8.	Káka tövén költ a ruca	„ „	Sz. Nagy József
9.	Felleg borult az erdőre	„ „	ifj. Fövenyesi B.
10.	Nádfedeles kisházikóm	„ „	ifj. Fövenyesi B.
11.	Még azt mondják	„ „	ifj. Fövenyesi B.
12.	Hej Rákóczi Bercsényi	„ „	Levius Ernő
13.	Te vagy a legény	„ „	Levius Ernő
14.	Török bársony süvegem	„ „	Levius Ernő

Vezető tanár: Levius.

3. A tanulók segélyző egyesülete. Tisztikar: Elnök — az Intéző Bizottság rendelkezése folytán Kerber János tanár. Jegyző: Biró Mihály IV. o. tanuló. Pénztáros: Molnár Béla IV o. tanuló. Választmányi tagok a IV. osztályból: Molnár László és Varga József; a III. osztályból: Keresztes István és † Honti Elemér, majd helyette Tiszovszky Lajos; a II. osztályból Lipták Mihály és Podradszky Dezső; az I. osztályból: Brezovszky József és Szebegyinszky Mihály.

Az egyesület tartott 1 alakuló, 3 rendkivüli, 2 választmányi és 1 záróülést.

Segélyben részesültek az I. osztályból:

Berger Jenő	8	korona.
Brezovszky József	6	„
Kiszely György	6	„
Kvasz András	10	„
Michnay László	16	„
Szebegyinszki Mihály	6	„
Zatykó Lajos	16	„
Átvitel:	68	korona

Áthozat	68	korona
a II. osztályból:		
Aczél Béla	10	„
Szőke Béla	18	„
a III. osztályból:		
Belopotoczky János	12	„
Kaszner Lajos	11	„
Lénárt János	12	„
Linder Nándor	4	„
Rohoska Lajos	6	„
Süle Ádám	18	„
Tóth Pál	5	„
a IV. osztályból:		
Béni Fülöp	10	„
Rohony Pál	5	„

Összesen tizennyolcan 179 korona segélyben részesültek.

A segélyző egyesület a záróüléskor a következő pénztári állást mutatja fel:

Alaptőke	1651·90 k.
A szarvasi tanuló ifjuság nyári jótékonycélu mulatságának jövedelméből	14 60 k.
Pótvizsgálati dijak fejében befolyt	24·— k.
Tagsági dijak	142·— k.
A tőke után járó kamat 908. jan. 1-től jun. 30-ig	41·37 k.
„ „ „ „ „ „ jul. 1-től 909. jan. 1.	44·32 k.
Összesen	1918·19 k.
Kiadás a 18 tanuló segélyezésére	179 — k.
Maradvány:	1739 19 k.

4. Protestáns egyházi fiókgyámintézet. Az ifjusági gyámintézet tanár változás miatt csak november hóban alakult meg 61 taggal Horváth Olivér tanár elnöklete alatt. Az egyesület tisztikara állott: Kovács Endre IV. o. n. jegyzőből, Varga József IV. é. n. pénztárosból és 12 választmányi tagból.

A tanév folyamán bevétele volt az egyesületnek 110 korona 20 fill., mult évi maradék 6 kor. 12 fill., összesen 116 kor. 32 fill. Ebből alapszabály szerint jutott az egyetemes gyámintézetnek 30 kor., a szekszárdi missioi egyház kapott 25 koronát, a torzsai konfirmandus otthon 20 koronát, a pusztafödvári egyházközség 20 koronát és a csanádapácai leányegyházközség 20 koronát. Összesen 115 korona került tehát kiosztás alá.

V.

Taneszközeink évi gyarapodása.

A) A könyvtár gyarapodása.

Könyvtárunk az elmult tanév folyamán gyarapodott vétel utján: 44 drb. énekes könyv 80 K. értékben, és 53 drb. elemi népiskolai tankönyv 48 K. értékben; továbbá: A svédrendszerü torna alapvonalai. A nm. vall. és közokt. miniszter ur ajándéka 1 k 1 db. Tiszti cim és névtár 1908. A Közp. Statisztikai Hivatal ajándéka. 1 k. 1 drb. Petrovics Soma: Jelentés és javaslat az Isteni tiszteletek egyöntetüsége kérdésében. Szerző ajándéka 1 k. 1 drb.

Értesitőt 61 iskola küldött 61 drbot.

Intézetünk az elmult tanévben a következő folyóiratokat járatta: Magyar Tanitóképző 1 k., Evangelikus népiskola 1 k., Evangelikus Örálló 1 k., Néptanitók Lapja 1 k. és Hivatalos Közlöny. 1 k.

Ezek szerint az 1908—9 évi gyarapodás:

Önálló rendszeres munka	57 mü	100 kötet	100 drb.
Folyó irat	5 „	5 „	5 „
Értesitő	61 „	61 „	61 „
Összesen:	123 „	166 „	166 „

B) A földrajzi szertár gyarapodása.

Vétel utján a Magyar-Osztrák Monarchia politikai térképét szerezte meg intézetünk 18 koronáért és Európa politikai térképét 18 koronáért.

C) Természetrajzi szertár gyarapodása.

Csekély természetrajzi felszerelésünk ez idén jelentékenyen növekedett azáltal, hogy Dr. Vitális István selmeczbányai tanár egy 97 drbból álló ásványtani gyüjteményt ajándékozott intézetünknek. Egyéb adományok: Benczúr Sándor járásbirósági irodavezető egy szépen képződött boryt kristálycsoportzatot, pyrit és kvarc kristályokat, Kaszner Lajos III. é. növ. bazalt- és trachytkőzetet, Filyó János ametisztet s egy iskolai herbáriumot, Gaál Mátyás fagomba csoportzatot adományoztak. Ki kell emelnünk Molnár Béla tanitó ur ajándékát is, aki egy 81 drbból álló tojásgyüjteményt s azonkivül egy rendkivüli szép kiképződésü kősókristályt volt szives átengedni intézetünk részére.

D) Régiségtár.

Intézetünk nemes barátai s növendékeink lehetővé tették azt, hogy a régiségtárnak is megvethessük alapját. Megemlitésre méltó körülmény az is, hogy az intézet növendékei Krecsmárik Endre tanár vezetése alatt régészeti ismeretek szerzése végett félnapra terjedő archeologiai kutatást rendeztek két izben: 1908. szept. 18-án Rózsáson, 1908. okt. 11-én Lómer halmon, mindkét

hely nagyközségünk határában. Ezen ásatás alkalmával régibb középkori (IX—XI. sz.-beli) sirleletek kerültek felszinre. ugy pl. bronz torquesek, karperecek, tömör bronz fülesgombok, rossz ezüstből készült ruhadiszek (rozetták), karika-fülönfüggő, vonaldiszitésekkel ellátott mészbetétes üveggyöngyök. Emberi váztöredékek, felnőtt és gyermek egyéneké, nagy mennyiségben ásattak ki, mivel azonban a feltárt sirok már bolygatva voltak, ép vázat nem lehetett megmenteni. A lelet anyaga még feldolgozatlan.

A szives adakozók között elsősorban kell megemlitenem Benczur Sándor járásbirósági irodavezető urat, ki tartalmas éremgyüjteményt ajándékozott intézetünknek, mely áll 28 db. réz-, 9 db. ezüst-, 12 db. papirpénzből és 3 drb. emlékéremből. A régi pénzek a XVIII. sz-ból valók. Ugyancsak XVIII. sz.-ból való fém- és XIX. sz.-ból való papirpénzeket ajándékoztak: Filyó János I. é. n. 2 drb papir-, Gaál Mátyás I. é. n. 1 drb. réz-, Köhler József I. é. n. 6 drb. réz- és 1 drb. ezüst-, Kulcsár József I, é. n. 1 drb. réz-, Miklya János I. é. n. 3 drb papir-, Szebegyinszky Mihály 1 drb rézpénzt. Belopotoczky János III. é. növ. egy 1834-ből való s Petrovits Mihály szarvasi fésüs részére szóló szolgálati céhbizonyitványt, 15 drb XVIII. sz.-beli rézpénzt adott a régiségtár részére.

E) Rajzszerelvények.

A rajzoktatásra vonatkozó szerelvényeket a főgymnasiumtól kölcsönkért lapminták és a szemléleti látszattan tanitásához szükséges mértani testek képezték. Jelen tanév végén azonban kedvező alkalom kinálkozott olcsó minták beszerzéséhez, ugy, hogy a legszükségesebb

lapmintákat, összesen 115 drbot sikerült vétel utján beszereznünk 30 kor. 60 fillér értékben.

E rajzszerelvények a következőkből állanak: A Zeller-féle mintakollektió, mely áll 48 drbból s a különböző korszakok ornamentikai styljeit tartalmazza 5·— k.
C. Thierry-féle görög sikdiszitmények 7 drb 2·80 k.
Kettlitz-féle olasz reneszánsz ékitmények, 5 drb 2·— k.
Szemlér M. 2 drb sikdiszitmény —·60 k.
„ „ 10 drb. figurális lapminta 3·— k.
Francia kiadásu figurális elemekkel kombinált sikdiszitmények 7 drb 4·40 k.
G. Schurth. Diszitményes rajzok 5 drb 2·50 k.
Tónius. 2 drb ornamentális lapminta 1·— k.
Wilhelm Hermes-féle kis fejminták 1 füzet 6 drb. —·80 k.
„ „ női fej 1 drb —·25 k.
Kooprnann-féle figurális lapm. (testrészek) 3 drb —·75 k.
J. Veth-féle fig. lapminták (fejek) 2 drb —·50 k.
Figurális lapminták francia szerzőktől, 11 drb 5·05 k.
Ferogió: Betörője (figurális rajz), 1 drb —·25 k.
5 drb tájképminta 2·— k.

Összesen: 115 drb, érték 30·60 k.

Lapmintákat ajándékoztak a szertár részére: Gyémánt Béla, Rohony Pál IV. é. növ., Benczúr János, Lénárt János III. é. növ., és Pártos Zoltán I. é. növ.

F) Zeneszerek gyarapodása.

A zenei nevelés bensőbbé tétele céljából szükségesnek mutatkozott egy ifjusági zenekar létesitése. Ennek megfelelően a következő hangszereket szerezte be az intézet vétel utján:

1 drb. nagybőgőt vonóval 80 kor árban.
1 „ kis bőgőt „ 60 „ „
1 „ brácsát „ 60 „ „

Összesen: 200 k. értékben.

VI.

Évi események.

Az 1908 - 1909 iskolai évet augusztus 31-én kezdtük meg a tanári kar alakuló értekezletével, melynek főbb tárgyait, a tantárgy felosztás és órarend stb. képezték. Szeptember 1 - 4 napjain a beiratások folytak. Szept. 2-án javító-, magán- és külömbözeti vizsgálatok tartattak, mely alkalommal javító vizsgálathoz járult 5 tanuló, kik mindannyian felsőbb osztályba léphettek. Magánvizsgálatot tett 2 tanuló, mind a kettő sikerrel. Külömbözeti vizsgálatot tett 3 tanuló, kik a polgári iskola VI. osztályát végezvén a 15460|1906 számu miniszteri rendeletben előirt tantárgyakból mindannyian sikeres eredménnyel tették le a vizsgálatot s a tanitóképző III. osztályába felvétettek.

Szeptember 5-én az iskolaév ünnepélyes megnyitása volt, melyen az igazgató évnyitó beszéde után a növendékek előtt az intézeti fegyelmi törvények is felolvastattak és megmagyaráztattak.

Szeptember 7-én a tanitások megkezdődtek.

A tanulók létszáma az 1908—1909 iskolai évben a következőleg alakult:

Osztályonként					Összesen	Minőség szerint		Tanitási díjra nézve		
és pedig	I.	II.	III.	IV.		nyilvános.	magán	fizető	fél fizető	ingyen.
év elején	20	10	20	16	66	62	4	54	5	7
év végén	21	11	21	17	70	64	6	57	6	7

A beiratkozott tanulók között: a) A vallást tekintve volt: 52 ág. hitv. ev., 8 ref., 8 r. kath., 2 izraelita. b) Korra nézve: 14 éves 2, 15 éves 5, 16 éves 4, 17 éves 14, 18 éves 15, 10 éves 7, 20 éves 11, 21 éves 6, és idősebb 6. c) Anyanyelvre nézve saját bevallása alapján volt 63 magyar, 4 német, 3 tót. d) Illetőségre nézve volt: helybeli 17; megyebeli 24; más megyebeli 29. e) A nem szarvasi illetőségü tanulók körülbelül 23 család körében nyertek elhelyezést. Az előre bejelentett tanulói lakásokat tisztán egészségügyi és nevelésügyi szempontokból még a nyári szünet alatt bejártuk a főgimnázium igazgatójával és Dr. Takács Izsó iskola orvossal. Tanulóink csak a minden tekintetben megfelelő helyeken válthattak magoknak lakást.

A tanitás menetére zavarólag hatottak az évközi tanárváltozások. Szept. 30-án vált meg intézetünktől Hraskó Kálmán tanár társunk, kit a vall. és közokt. miniszter a szarvasi főgymnasiumhoz nevezett ki, mig Tóth József vallástanár pedig fancsali lelkésszé választatván okt. 18-án mondott le állásáról. Az intéző bizottság Hraskó Kálmán helyére Kerber Jánost, ki uj állását okt. 7-én foglalta el, Tóth József helyére pedig Horváth Olivért választotta meg, ki nov. 4-én kezdte meg a ta-

nitás nemes munkáját. A milyen őszinte sajnálattal vált meg a tanári kar a távozó kartársaktól, olyan örömmel és szeretettel üdvözölte az ujonnan jött munkatársakat, kikben szintén törekvő, lelkes és szakképzett erőket nyert az intézet. Ezenkivül sulyosabb betegségi eset is előadta magát a tanári karban. Papszász Gyula igazgató-tanár december 17-én kibetegedett s állapota annyira sulyosbodott, hogy a tanitás munkája alól a tanév végéig felmenteni s helyettesitéséről gondoskodni kellett. Az intéző bizottság az igazgatói teendők végzésével Krcsmárik Endre tanárt bizta meg, ki azt március 27-ig a legnagyobb igyekezettel és az intéző bizottság teljes megelégedésére vezette. Március 27-től az igazgató-tanár állapota annyira javult, hogy az igazgatói teendők végzését folytathatta, mig a félbeszakitott tanitás munkáját eleinte a kartársak voltak szivesek maguk között megosztani. De ezen állapot a tanárok csekély száma és az óratöbbletek lényeges növekedése miatt csak a legnagyobb erőfeszités mellett volt fenntartható. Az intéző bizottság igyekezett is ezen segiteni és március 1-jétől Kiss Sándor középisk. okl. tanárt alkalmazta a tanév végéig helyettesitőül, ki a növendékek tanitását nagy buzgalommal, kiváló szakértelemmel és szép sikerrel vezette

Ezen zavaró körülmények dacára is a tanulóság tanulmányi előhaladását tekintve az általános eredmény megnyugtató. Az eredmény számokban és fokozatokban a következő: a vizsgálatot tett 66 tanuló közül év végén volt 4 kitünő, 11 jeles, 27 jó, 12 elégséges és 12 elégtelen.

A tanulás eredménye rendes körülmények között többnyire szoros kapcsolatban van az erkölcsi magaviselettel, jó magaviselet nélkül nem igen lehet szorgalom és kötelsség tudás. Ellenben ahol az utóbbi meg van,

ott az előbbi sem hiányozhatik. Ha tehát a tanulmányi előhaladás eredménye megnyugtató, ugyanaz általánosságban az erkölcsi magaviseletről is mondható. Sulyosabb természetü, vagy éppen erkölcsi romlottságra valló kihágások elnnyésző csekély számban fordultak elő. Egyetlen tanulót, egy IV. oszt. növendéket kellett eltanácsolással büntetni, korcsmázás miatt.

A lelki egészségnek eléggé megfelelt a testi egészség is. A tanulás menetét nem zavarta semmiféle járványos baj. Inkább az a szomoru, hogy a kevés betegségi esetből egy halállal végződött. Meghalt Honti Elemér III. oszt. növendék március 7-én. Mennyi öröm, mennyi remény szállt sirba vele! Az év zártával áldva emlékezünk a szerény, jó magaviseletü és igyekvő ifjura.

A halál nemcsak növendékeink sorát látogatta meg. Megapasztotta egygyel azok számát is, kik éltök javát intézetünk vezetésére, fejlesztésére forditják. Folyó évi január hónak 17-ik napján az örök nyugalomba távozott Scholtz Gyula szarvasi ág. h. ev. lelkész, intézetünk ügyeit intéző bizottsági tag. Intézetünk ügyeit, fejlődését mindig a nemes lelket jellemző szeretettel, figyelemmel kisérte, és annak előmozditásán protestáns buzgalommal fáradozott. A veszteség felett érzett mély fájdalmának az intézet külsőleg is kifejezést adott, a midőn a megboldogultat a tanári kar a tanulóifjusággal együtt utolsó utjára elkisérte. Legyen áldott emlékezete!

A tanulóság tanulmányi előhaladásáról, szorgalmáról, erkölcsi viseletéről különben az alábbi rovatok adnak némi tájékozást:

A tanulók		az I. Osztály	az II. Osztály	az III. Osztály	az IV. Osztály	Összesen
száma:	bejegyeztetett	21	11	21	17	70
	vizsgálatot tett	20	11	20	15	66
	nyilvános	19	10	19	13	61
	magán	1	1	1	2	5
előmenetele:	kitünő	3	—	—	1	4
	jeles	3	3	3	2	11
	jó	9	4	7	7	27
	elégséges	2	2	4	4	12
	egy tárgyból elégtelen	1	—	2	—	3
	két tárgyból elégtelen	1	1	3	—	5
	több tárgyból elégtelen	1	1	1	1	4
magaviselete:	példás	15	8	—	10	33
	dicséretes	3	1	12	1	17
	jó	2	1	5	2	10
	szabályszerü	—	1	3	2	6
	rossz	—	—	—	—	—
szorgalma:	ernyedetlen	12	4	9	4	29
	kitartó	4	3	5	4	16
	kellő	1	1	3	2	7
	változó	2	1	2	3	8
	semmi	—	1	—	—	1
mulasztása	igazolt órák száma	532	646	909	651	2738
	nem igazolt órák szám	—	5	1	4	10
	egyszer sem mulasztott	3	1	—	1	5
	igazolatlanul mulasztott	—	2	1	1	4
fegyelmi esetei	igazgatói megrovás	—	1	2	1	4
	tanárkari megrovás	—	1	3	2	6
	eltanácsolás	—	—	—	1	1
	kizárás	—	—	—	—	—
egészségi állapota:	könnyü betegségi eset	49	43	81	45	218
	sulyos „ „	1	1	—	—	2
	fertőző „ „	—	—	—	—	—
	meghalt	—	—	1	—	1

A tanári kar nagy gondot forditott az ifjuság vallásos és hazafias érzületének kifejlesztésére és megszilárditására. Protestáns tanulóinkat minden vasárnap fölvezettük a templomba istentiszteletre.

Október 31-én a reformátió emlékünnepét az intézet disztermében a következő müsorral ünnepeltük meg:

1. Közéneket énekelt orgona kisérettel az intézet énekkara.
2. Ünnepi beszédet mondott Papszász Gyula igazgató-tanár.
3. Hegedüs S. Reformátió ünnepén c. költeményt szavalta Békési Gy. IV. é. n.
4. Luther élete. Irta és felolvasta Kovács Endre IV. é. n.
5. Felvirradt rég várt ünnepünk . . énekelte az énekkar.
6. Gyökössy E. Luther c. költeményét szavalta Molnár Béla IV. é. n.
7. Térj magadhoz . . . énekelte az énekkar.
8. Deprecationalis beszédet mondott Béni Fülöp IV. é. n., melynek végeztével a tanuló ifjuság a tanári karral együtt urvacsorához járult. Az év végén május 19-én tartottuk a deprecatiót, s utána az ur asztalához járultunk.

A „Szövetnek" cimü protestáns ifjusági lapra 17 tanulónk fizetett elő.

Október 6-án és március 15-én az Önképzőkör rendezett ünnepélyeket, melyeknek müsora az egyesületekről szóló jelentés rovatában található.

Május 28-án tartottuk meg az intézet majálisát, s ezzel kapcsolatban folyt le az ifjuság tornavizsgálata is.

Végül junius 19-én tartottuk az évzáró ünnepélyt a következő müsorral:

1. Szent az érzet . . . Török A.-tól férfikar. Énekli az ifjusági dalkar.

2. A kenyér. Móra Istvántól. Szavalja Kraszner Lajos III. é. n.

3. Harmonium és zongora kettős. Harmoniumon játszik Lénárt János III. é. n. zongorán kiséri Levius Ernő tanár.

4. Búcsú beszédet mond Palyó Mihály IV. é. n.

5. Magyar népdalok. Férfikar. Énekli a kis dalkar.

6. Évzáró beszédet mond az igazgató, s az ösztöndijakat, bizonyitványokat kiosztja.

7. Szózat. Egressy B.-től. Énekli az ifjusági dalkar.

Az önképzés munkája is a haladás jegyében követte az előbbi évek eredményét, mint az Értesitő megfelelő rovata is tanusitja.

Intézetünk müveltségterjesztő hivatásának is ékesen szóló bizonyságai a szabad lyceumi előadások melyekben városunk intelligens köreiből is többen vállalkoztak a felolvasó és előadó nemes szerepére. Összesen 24 ilyen előadást tartottunk részint magában a városban, részben pedig a járásban, mely előadásokon az intézeti növendékek is nemcsak mint hallgatók, hanem mint szereplők is részt vettek.

Az évzáró vizsgálatok sorát a IV. éveseknek május hó 21—28. napjain lefolyt osztályvizsgálatok nyitották meg. Az I—III. osztály növendékei pedig junius hó 10—18. napjain számoltak be tanulmányaik ez évi eredményével.

Intézetünket ez év folyamán Mikler Sándor békésmegyei kir. tanfelügyelő látogatta meg április hó 1., 2., 3. napjain. Ezen idő alatt szerzett megfigyeléseit és tapasztalatait az április hó 3-án tartott értekezleten adta elő.

Mielőtt az évi jelentést befejezném, a fejlődés és haladás rovatában kell megemlitenünk, hogy az intézettel kapcsolatos gyakorló iskola ez évben négy osztályról hat osztályúvá egészittetett ki, miről az Értesitő megfelelő rovatában részletesebben szólunk. Ugyancsak itt kell megemlitenem, hogy az intéző bizottság a tanári kar fizetés és lakáspénz viszonyait rendezte, mely munkában az állam segitő keze sem maradt el. Az állam eddigi évi 4000 K. fizetéskiegészitési államsegélyét 7400 K.-ra emelvén fel, a tanárok fizetése teljesen az állami tanitóképző-intézeti tanárok fizetésével egyenlő összegekben, a lakáspénz pedig a segédtanároknál 360 K., a rendes tanároknál 480 K.-ban állapittatott meg.

Mikor az év történetének ezekről a kiemelkedő mozzanatairól megemlékezem, mulhatlan kötelességem szerint mondok hálás köszönetet az intéző bizottságnak, különösen pedig a bizottság elnökének, Ngs. H a v i á r Dani urnak azon lelkes, fáradhatatlan, mai időben szinte páratlan nemes buzgalmáért, melylyel intézetünk fejlődését szivén hordozza s annak ügyeit mély bölcsességgel és páratlan előrelátással vezeti.

VII.

Segélyezés és jutalmazás.

A tanitóképző-intézet ez évben is segélyezte azon tanulóit, kik szorgalomban és jó viseletben kitüntek és szegénységökkel a segélyezésre rászorultak.

a) T a n d i j elengedésben részesültek: Uhrin János II. é. n. Belopotoczki János, Henczély, Sándor Kaszner Lajos, Kovacsik Gábor és Tóth Pál III. é. n. és Hraskó Lajos IV. é. n. teljes tandij elengedésben; Köhler János Rüch Ádám, Mikléczy Ferenc I, é. n. Podhradszky János II. é. n. Rohoska Lajos és Süle Ádám III. é. n. pedig féltandij elengedésben.

b) T á p d i j kedvezményben a következők részesültek: Köhler János, Rück Ádám I. é. n. Podhradszky János II. é. n. Kászner Lajos, Kovacsik Gábor és Hraskó Lajos IV. é. n. teljes; Mikléczy Ferencz I. é. n. Brezovszky József, Kiszely György I. é. n. Uhrin János II. é. n. Linder Nándor, Süle Ádám III. é. n. Kovács

Endre és Béni Fülöp IV. é. n. fél tápdij kedvezményben, összesen 900 k. tápdij elengedésben részesültek.

c) A tanulói segélyegyletből is többen nyertek anyagi támogatást. Részletes kimutatás az Értesitő IV. rovatában található.

d) Végül évzártakor a tanári kar javaslatára az intéző bizottság a következőket részesitette ösztöndijban:

1. Mikolay Mihály-féle 65 k. ösztöndijat Palyó Mihály IV. é. n. 2, Mikolay Mihály-féle 65 k. ösztöndijat Belopotoczky János III. é. n. 3. Haviár Dani-féle 52 k. ösztöndijat Süle Ádám III. é. n. 4. Haviár Dani-féle 39 k. ösztöndijat Brezovszky József I. é. n. 5. Haviár Dani-féle 39 k. ösztöndijat Zatykó Lajos I. é. n. nyerte el. 6) A bányai ág. h. ev. egyházkerület 200 k. ösztöndijából Kiszely György I. é. n. 25 k. Béni Fülöp IV. é. n. Henczély Sándor, Kaszner Lajos III. é. n. Uhrin János II. é. n. és Kvasz András I. é. n. 20–20 kor. Strincz Lajos IV. é. n. Lipták Mihály, Zatykó Mihály II. é. n. Köhler József és Michnay László I. é. n. 15–15 koronát kaptak. 7. A Szarvasi Nőegylet 20 koronás aranyát Biró Mihály IV. é. n. kapta.

VIII.

Tanitóképesitės.

A képesitő vizsgálat irásbeli része junius hó 2 5. napjain folyt le. Vizsgálathoz bocsáttatott 14 jelölt, kik a képző-intézet negyedik évfolyamát mindnyájan az 1908 – 9. iskolai évben végezték.

Irásbeli tételek voltak:

1. Neveléstanból: Milyen jellemvonásai vannak egy jó népiskolai tanitónak?

2. Német nyelvből: Der Reichtum (Vou läger.) tollbamondás után németből magyarra forditandó.

3. Geometriából: a) Mekkora annak a négyzetnek az oldala, a mely négyzet területe 23 m.^{2}-el lesz nagyobb ha mindegyik oldalt megnagyobbitjuk 1 m.-el?

b) Egy derékszögü háromszög nagyobbik befogója 8 cm. hosszú, a kisebbik befogó 4 cm.-el rövidebb, mint az átfogó. Mekkora az átfogó és a rövidebb befogó?

c) Hány oldalu sokszögben huzható összesen 90 különböző átló?

d) Mekkora annak a gömbnek a felülete, a melynek a középpontból 3·2 dm., távolságban metszett gömbkörének sugara 1·4 dm?

4. Rajzból: Egy hasábhoz támasztott kúpnak szemléleti után való lerajzolása, a szükséges árnyékolással.

5. Szépirásból: készitendő egy lap magyar folyóirás

Az irásbeli vizsgálat alapján szóbeli vizsgálatra bocsáttatott mind a 14 jelölt.

A szóbeli és gyakorlati képesitő-vizsgálat nt. Zvarinyi János lelkésznek, mint mélt. és főtiszt. Scholtz Gusztáv bányai ág. hitv. ev. egyházkerületi püspök úr helyettesének elnöklete mellett és ngs. Schneller István kolozsvári tud egyetemi ny. r. tanárnak, mint miniszteri biztosnak jelenlétében junius hó 21. 22. és 23. napjain folyt le.

A vizsgálat eredménye; hogy a 14 vizsgálatra bocsátott jelölt közül megfelelt 9 jelölt, névszerint Béni Fülöp, Biró Mihály, Gyémánt Béla, Heib Károly, Molnár Béla, Molnár László, Palyó Mihály, Toldi Miklós, kik magyar nyelvü népiskolai tanitóságra és Mensch Keresztély, ki magyar és német nyelvü népiskolai tanitóságra nyert képesitést. Öten pedig december havában tartandó javitó vizsgálatra utasittattak.

Kántori képesitést nyertek 10-en, névszerint: Biró Mihály, Heib Károly, Mensch Keresztély, Molnár Béla, Molnár László, Palyó Mihály, Rohony Pál, Strincz Lajos, Toldy Miklós és Varga József.

IX.

A gyakorló iskola.

A.)

Adatok az 1908—9 iskolai év történetéhez.

Iskolánk IV. osztályának volt szervezve és felállítva. Igy szolgálta a leendő tanitók gyakorlati kiképzését az elmult tanév végéig, amikor az egyházkerületi intéző bizottság az iskolának V.—VI. osztályokkal való kibővitését elhatározta. Beiratáskor e két osztályba tanulók még nem jelentkeztek: igy ezen tanévet is csak négy osztállyal kezdtük meg. — Szept. hó folyamán a nm. vall. és közokt. miniszter urtól leirat érkezett, mely a két osztály tényleges beállitását sürgette. Ekkor az intéző bizottság azon kéréssel fordult a helybeli egyházközségi elöljáróságához, lenne szives, a két osztály tényleges beállitása céljából, iskoláiból 10—12 tanulót átengedni. A megkeresett elöljáróság, megfelelő iskoláiból, a kivánt célra készségesen átengedett 11 tanulót, akik okt. 13-án át is jöttek. Ezen átengedett tanulóknak meg lett igérve, hogy tandijat nem fizetnek (mások 11 koronát fizettek) és hogy a szükséges tankönyveket ingyen kapják. Ezen tanulók tehát tankönyvek nélkül jártak iskolába egész január végéig. Ekkor kaptak ingyen tankönyveket: igy rendszeres tanitásuk csak febr. elején kezdődhetett meg.

A tanulók felvétele szeptember 1—4 napjain történt. A tanulók az iskolai évet megnyitó intézeti ünnepségen 5-en részt vettek, mely után a gyermekek helyeinek kijelölése s az órarend lemásoltatása, továbbá az iskolai szabályok felolvasása és megmagyarázása után 7-én megkezdődött a tanitás, a mely junius 12-ig az évzáró vizsgálat megtartásáig akadály nélkül folyt.

A tanulók részt vettek az intézet által okt. 31-én tartott emlékünnepségen

A tanitásban elért eredmény — kivévén V.—VI. osztályt — általában jónak mondható. Az egészségi viszonyok eléggé kedvezőek voltak. Sulyosabb betegség a tanulók körében csak három fordult elő: Zsigmond Sándor, Incédy László és Péterfy Jenő hosszabb ideig nem járhattak iskolába.

A szükséges ismeretek közlése és tanitása s a testi nevelés mellett kiváló gond volt forditva a tanulók vallás-erkölcsi érzésének, hazafias szellemének és a jótékonyság ápolására. Alkalmas időben vasárnapokon a tanulók vezetés mellett résztvettek a templomi istenitiszteleteken. — Résztvettek az intézet által tartott hazafias ünnepségeken Márcz. 15-ikét az iskola a maga körében ünnepelte. — Az iskola vezetője a tanulókat szülőik kiséretében ismételten meglátogatta.

Ngs. Mikler Sándor kir. tanfelügyelő úr április 1- és 2-án az iskolában tett látogatásai alkalmával az iskolát beható figyelmére méltatta s a látottak és hallottak felett megelégedést nyilvánitá.

A gyakorló iskolába az 1908—9 tanévben be volt irva összesen 43 tanuló és pedig:

I.	osztályba	10 tanuló
II.	„	5 „
III.	„	6 „
IV.	„	11 „
V.	„	6 „
VI.	„	5 „
Összesen:		43 tanuló.

Vallásra nézve 39 ág. h. ev., 2 ev. ref. és 2 r kath., összesen 43. — Szabó Jenő VI. o. mivel szülei a községből elköltöztek — kimaradt az iskolából.

Az egész iskolai éven át összesen 734 félnapi mentett és 5 mentetlen mulasztás fordult elő. Az összes mulasztás 40 tanuló között oszlik meg. — A tanulók közül öten confirmatiòi oktatásban is részesültek.

B) Végzett tananyag.

I. OSZTÁLY.

Vallástan. Hetenként 4-szer. 30 kedélyt nevelő és erkölcsi érzést fejlesztő erkölcsös tartalmu elbeszélés; alkalmi imák és a IV-ik parancsolat szemléltetése. Vezérkönyv: „Vezérkönyv a prot. népiskolai vallástanitásban Bánhegyi Istvántól.

Magyar nyelv. a) Irás, olvasás. Hetenként 8 szor. A kis és nagy betük ismertetése. Az olvasókönyvi részen a gépies készséggel való olvasás gyakorlása. A táblára irt vagy a könyvben kijelölt feladat lemásolása. Az olvasòkönyvben foglalt mondások, költemények és értékesebb olvasmányok betanulása. A könyv nélkül tanultak emlékezetből való betanulása. A könyv nélkül tanultak emlékezetből valò leirása. Kézikönyv. Szirmai József: abécé és olvasókönyv.

b) Nyelvtan és fogalmazás. Hetenkint 2-szer. Az irva-olvasás tanitásával összeeső nyelvtani ismeretek és azok köre.

Beszéd- és értelemgyakorlat. Hetenként 3-szor. Az irás-olvasási előgyakorlatok kapcsán elővett szoktatás és rendtartási gyakorlatoknak elvégzése után a tanterem iskolaterület és az iskolai tárgyak; a tanitó és tanitvány az iskolában; a szülői ház, a házi állatok, az ember, a család ismertetése; hely és földrajzi tájékozás alaprajzok. Kedély képzés céljából egy-egy versike mese dal. Vezérkönyv: Nagy László és Peres Sándor vezérkönyve.

Számolás. Hetenként 3-szor. 1—20-ig terjedő szám, közben a négy alapmüvelet tárgyilag és elvontan. A pénznemek és mérték ismertetése. Vezérkönyv: Kárpáti Endre vezérkönyve.

Éneklés. Hetenként 4-szer. A többi osztályokkal egyházi énekek és iskolai dalok egy szòlamban.

Rajzolás. Csendes foglalkozásul az egyes vonalakból összeállitható egyszerübb tárgyaknak a természet után való rajzolása.

Testgyakorlás. A gyermekek az iskolában tanitás előtt, óraközben, tanitás után szabadgyakorlatokat végeztek, alkalmas időben az iskola udvarán szabadgyakorlatokban, különféle játékokban gyakorolták magukat.

II. OSZTÁLY.

Vallástan. Hetenként 4-szer. Erkölcsi szemlélet alapján a többi erkölcsi parancsolat; vallásos jellemrajzok (törzsatyák és Jézus élete) 10 ó- és 12 uj szövetségi bibliai történet; alkalmi imák és a 10 parancsolat emlékelése. Vezérkönyv: Vezérkönyv a prot. népiskolai vallástanitásban Bánhegyi Istvántól. Kézikönyv: Dr. Luther Márton, kiskáté.

Magyar nyelv. a) Olvasás. Hetenként 6-szor. Az olvasó könyvben foglalt olvasmányok gépies és értelmes olvasása és tárgyalása. Az olvasókönyvből mondások, költemények és értékesebb olvasmányok betanulása. Kézikönyv. Gáspár János: Olvasókönyv a népiskolák II. oszt. számára.

b) Irás. Hetenként 2-szer. A könyvben kijelölt feladat lemásolása; a könyv nélkül tanultak emlékezetből való leirása; Riglerféle szépirási füzetek másolása.

c) Nyelvtan és fogalmazás. Hetenkint 4-szer. A helyesirás tanitására vonatkozó előismeretek és azok köre. Kézikönyv: Nagy László Nyelvtani gyakorlókönyv elemi népiskolák II. oszt. számára.

Beszéd- és értelemgyakorlat. Hetenként 4-szer. Az első osztályban megkezdett beszélgetési gyakorlatoknak folytatása, minden irányban való kiegészitése és az elsajátitott ismereteknek rendezése; a helység lakosai különböző tekintetek szerint; a határ s annak terményei; természeti jelenségek; a nap és az idő; az ég és az égi testek. Földrajzi előfogalmak, tájékozás és alaprajzok készitése. Közben versek, mesék, elbeszélések. Vezérkönyv: Nagy László és Peres Sándor vezérkönyve.

Számolás. Hetenként 4-szer. 1—100-ig terjedő számkörben a négy alapmüvelet tárgyilag és elvontan; pénznemek és mértékek; szorzási tábla elvontan. Vezérkönyv: Kárpáti Endre vezérkönyve. Kézikönyv: Beke Manó, számtan

Éneklés. Hetenként 4-szer Lásd az I. osztályt.

Rajzolás. Lásd az I. osztályt.

Tesgyakorlás. Lásd az I. osztályt.

III. OSZTÁLY.

Vallástan. Hetenkint 2-szer. Beszéd- és értelemgyakorlatok alakjában „Uri ima" magyarázata; vallási jellem képek; imák; a káté I. és II.-ik részének emlékelése. Kézikönyv: Dr. Luther Márton, kiskáté.

Magyar nyelv: a) Olvasás. Hetenkint 6-szor. Az olvasókönyvben foglalt olvasmányok értelmes olvasása és tárgyalása. Az olvasókönyvből mondások, költemények és értekesebb olvasmányok emlékelése. — Gáspár János olvasókönyv a népiskolák III. oszt. számára.

b) Irás. Hetenkint 2-szer. A könyvben kijelölt feladat lemásolása; a könyv nélkül tanultak emlékezetből való leirása; Riglerféle szépirási füzetek másolása.

c) Nyelvtan és fogalmazás. Hetenkint 3-szor. A beszéd-, a mondatrész- és a beszédrészekről tanultaknak bővitett ismétlése mellett egyszerü pusztamondat körében a mondat- és beszédrészekről. — Fogalmazásból: Az egyszerü pusztamondat körében tanultak gyakorlása, egyszerü leirások. — Kézikönyv: Nagy László „Nyelvtani gyakorlókönyv" elemi népiskolák III. oszt. számára.

Földrajz. Hetenkint 3-szor. A lakóhely közelebbi megismerése, a lakosok foglalkozása, vallása és polgári állapota; a lakóhely környéke s annak földrajzi viszonyai, terményei; a szülőhely légköre; a távolabbi környék, a megye földrajza; a megye politikai beosztása és közigazgatása; a szülőhely és a megye rövid története; a haza fogalma; bevezetés a térkép megértésébe és használatába tárgyi szemlélet alapján (alaprajz, helyszini rajz, térkép). Kézikönyv: Gáspár Ignácz: Elemi Földrajz I. rész.

Történelem. Hetenkint 2-szer. Az olvasókönyvben előforduló hun- és magyar ősmondák.

Számolás. Hetenkint 2-szer. A mult évben megismert számkörben a számok alaki és helyi értékének megismertetése után a négy alapmüvelet fejében és számjegyekkel. Römai szám-

jegyek. Pénznemek és mértékek ismertetése; szorzási tábla 200-ig. A kivonás müvelete elveréssel és hozzáadással. Müveletek különnevü számokkal is. A családi élet és háztartás körében előforduló számitások, miáltal a tanulók szokásos árakkal is megismerkednek. Vezérkönyv: Kárpáti Endre vezérkönyve. Kézikönyv: Beke Manó, számtan.

Éneklés. Hetenkint 4-szer. A többi osztályokkal egyházi énekek és iskolai dalok egy szólamban.

Rajzolás. Hetenkint egyszer. Egyenes vonalakból álló diszitményi és mértani alakok rajzolása; rajzolás emlékezetből.

Testgyakorlás. Lásd I. oszt.

IV. OSZTÁLY.

Vallástan. Hetenként 2-szer. A 10 parancsolat részletesebb magyarázata a II-ik osztályban tanultak belevonásával, a magyarázatot kibővitve egyes bibl. történetekkel, erkölcsi elbeszélésekkel, szent irási mondatok-, alkalmi énekversek- és erkölcsi tartalmu költemények elmondásával; imák; a káté első három része emlékelve. Kézikönyv: Koren Pál, kiskáté és Uj-testamentom.

Magyar nyelv: a) Olvasás. Hetenként 6-szor. Az olvasókönyvben foglalt olvasmányok értelemmel való olvasása és tárgyalása; bevezetés a szép olvasásba. Az olvasókönyvben előforduló mondások, költemények és értékesebb tartalmu olvasmányok betanulása. — Kézikönyv: Gáspár János: Olvasókönyv a népiskolák IV. oszt. számára.

b) Irás. Hetenként 2-szer. Egyes olvasmányok és Rigler-féle szépirási füzetek másolása: a könyv nélkül tanultak emlékezetből való leirása; egyes olvasmányok átalakitása.

c) Nyelvtan és fogalmazás. Hetenként 2-szer. A beszéd-, a mondat-, a mondatrész- és a beszédrészekről tanultaknak bővitett ismétlése mellett egyszerü bővitett mondat körében a mondat és beszédrészekről. Az önálló fogalmazás, a gondolatok összefoglalása és szókincs gyarapitása. — Nyelvtani és tartalmi átalakitások, mesék, leirások, összehasonlitások. — Kézikönyv: Nagy László: „Nyelvtani gyakorlókönyv“ elemi népiskolák IV. oszt. számára.

Földrajz. Hetenként 2-szer. A mult éviek összefoglaló átismétlése után az ország egyes vidékei, részei; a társországok; a Magyar királyság összefoglaló ismertetése, a hazai éghajlati viszonyok, kapcsolatban a gazdasági élet ismertetésével; Európa általános áttekintése. Kézikönyv: Simonyi Jenő, Földrajz a népiskolák IV. oszt. számára.

Történelem. Hetenként 2-szer. Az olvasó könyvben foglalt királymondakör és életrajzi képek.

Számolás és mértan. Hetenként 2-szer. 1—1000-ig terjedő számkörben és azon felől, a mennyire azt a növendékek tapasztalati körébe eső gyakorlat szerint fennakadás nélkül lehet tenni, a négy alapmüveket egész számokkal és tizedes törtekkel, közönséges törtek ismertetése; pénznemek és mértékek, szorzási tábla 250-ig. A gazdasági, iparos foglalkozások s a községi élet köréből vett számitások. Apróbb mérések. Vezérkönyv: Kárpáti Endre, vezérkönyve. — Kézikönyv: Beke Manó, számtan.

Természetrajz. Hetenként 2-szer. Földrajzi utazás közben előtalált nevezetesebb, feltünőbb állatok-, növények és ásványok rövid ismertetése. Kézikönyv: Dr. Koch F. és Dr. Vangel Jenő, természetrajz.

Természettan. Hetenként 2-szer. A szülőföld egén látható jelenségek, a levegő, a melegség s annak forrásai és hatásai; a teslek általános tulajdonságai; a szinek. (Földrajz és olvasmányok kapcsán.)

Éneklés. Hetenként 4-szer. Lásd a III. osztályt.

Rajzolás. Hetenként egyszer. Lásd a III. osztályt.

Testgyakorlás. Lásd a III. osztályt.

V. OSZTÁLY.

Vallástan Hetenként 2-szer. A keresztyén egyház története az egyház javitásig; az Uri ima részletesebb magyarázata a III.-ik osztályban tanultak belevonásával, a magyarázatot bővitve egyes bibliai történetekkel, erkölcsi elbeszélésekkel, szentirási mondatok, alkalmi énekversek és erk. tartalmu költemények elmondásával; imák, káté első négy része emlékelve. — Kézikönyv: Bereczky Sándor, ker. egyház rövid története; Koren Pál, Kiskáté.

Magyar nyelv: a) Olvasás. Hetenként 2-szer. Az értelmes és szép olvasás gyakorlása. Az olvasókönyvben foglalt olvasmányokból válogatott olvasmányok olvasása és tárgyalása. Az olvasókönyvből válogatott mondások, költemények és értékesebb tartalmu olvasmányok betanulása. Kézikönyv: Gáspár János, Olvasókönyv a népiskolák V. és VI. oszt. számára.

b) Irás. Hetenként 2-szer. Lásd a IV-ik osztályt.

c) Nyelvtan és fogalmazás Hetenként 2-szer. A bővitett mondat alapján a fontosabb névtagok és névutók; a főbb határozók; birtokos személyragok; igeragozás és igenevek; az összetett mondatok; szünetjelek, kötőszó. — Nyelvtani és tartalmi átalakitások, mesék, mondák, leirások, összehasonlitások. Kézikönyv: Nagy László: „Nyelvtan és gyakorló könyv" elemi népiskolák V. oszt. számára.

Földrajz. Hetenként kétszer. Magyarország földrajza, fő figyelemmel az ország felosztására és kormányzására; társországok. Ausztria, Európa országai; idegen világrészek; a föld felszine; a föld mint égi test. A földgömb Kézikönyv: Simonyi Jenő, földrajz a népiskolák V. és VI. oszt. számára

Történelem. Hetenként 2-szer. A magyar nemzet történelméből válogatott történeti képek. Kézikönyv: Sebesztha Károly története.

Polgári jogok és kötelességek. Hetenként 2-szer A községi-, járási- és törvényhatósági igazgatás. Kataszter, telekkönyv, az adók, had és iskolakötelezettség, mezőrendőri és ipartörvények, közegészségügy, cselédtörvény és az állami anyakönyv. Kézikönyv: Farkas Sándor, polgári jogok és kötelességek.

Számolás és mértan. Hetenként 2-szer. Számolás egész számokkal és tizedes számrendszer kifejtése; a számjegyek értéke; a tizedes rendszer kiterjesztése az egység tized stbre, alkalmazás a mérték és pénzrendszerre; az egész számok és a tizedes törtek szorzása és osztása 10, 100 — —; a tőke, a százalék és a kamat értelmezése; a kamat kiszámitása egész és félévre. Egyenes és görbe vonal, a kocka szemléltetése; vizszintes, függőleges és ferde irány, párhuzamos vonalak: a kör, a szög keletkezése és mérése; derék-, hegyes-, tompaszög; a négyzet és a téglaalap területének kiszámitása; az ár és hektár, négyzet kilométer. Vezérkönyv: Kárpáti Endre, vezérkönyve. Kézikönyv: Dr. Beke Manó, számtan.

Természetrajz. Hetenként 2-szer. A természet összel a sík vidéken ; a természeti növények és tenyésztett állatok s azok ellenségei s a tanultak rendszerezése. Kézikönyv : Dr. Balló József és Geiszt József, természetrajz.

Természettan. Hetenként 2-szer. A vonzás tüneményeiről. Kézikönyv : Vargyas Endre, természettan.

Gazdasági és háztartási gyakorlatok. Hetenként 2-szer A talaj és a növény ; a talaj termőképességének fenntartása ; a növények szaporitása és ápolása ; a termesztett egy éves növények ; a gazda háziállatai és a rovarok közül. Kézikönyv : Snázel Ferenc, gazdaságtan.

Éneklés. Hetenként 4-szer. Lásd IV-ik osztály.

Rajzolás. Hetenként egyszer. Lásd IV-ik oszt.

Testgyakorlás, Lásd IV-ik oszt.

VI. OSZTÁLY.

Vallástan. Hetenként 2-szer. Az egyházjavitás Magyarországon; a közönséges ker. vagy apostoli hitvallás részletes magyarázata az előbbi osztályokban tanultak bevonásával, a magyarázatok bővitve egyes bibliai történetekkel, erk. elbeszélésekkel, sz. ikázi mondatok, alkalmi ének versek és erk. tartalmu költemények elmondásával ; imák és a káté öt része emlékelve. Kézikönyv : Bereczky Sándor, ker. egyház rövid története. Koren Pál, kis káté.

Magyar nyelv. a) Olvasás. Hetenként 2-szer. Az értelmes és szép olvasás gyakorlása. Az olvasokönyvben foglalt olvasmányokból válogatott olvasmányok olvasása és tárgyalása. Válogatot mondások, költemények és értékesebb tartalmu olvasmányok nevezetesebb költők életrajzának betanulása. Kézikönyv : Gáspár János : Olvasòkönyv a népiskolák V. és VI. oszt. számára.

b) Irás. Hetenként 2-szer. Lásd a VI. oszt. számára.

c) Nyelvtan és fogalmazás. Hetenkint 2-szer. Az V-ik osztályban tanultak rövid átismétlése után a mellérendelt mondatok ; a hangsuly, szórend, helyes magyarság. Stilisztikai elemek, rámutatás az irásmüvek szerkezetére ; helyesirás és szünetjelekről ; a legfontosabb közéleti fogalmazványok. Nyelvtani és tartalmi átalakitások, levelek ; a nyelvtani magyarázatokból tanultak köre. Kézi-

könyv: Nagy László, Nyelvtani gyakorlókönyv elemi népiskolák VI. oszt. számára.

Földrajz. Hetenként 2-szer. Magyarország gazdasági földrajza; Európa és az idegen világrészek; a föld felszine; a levegő, égövek, éghajlat, évszakok; a föld mint égi test; az égi testekről; a térkép s egyéb szemlélhető eszközök. Kézikönyv: Simonyi Jenő, földrajz a népiskolák V. és VI. oszt. számára

Történelem. Hetenkint 2-szer. Magyarország összefüggő története kapcsolatban a vele érintkezésben élt és élő népek történelmével. Kézikönyv: Sebesztha Károly, története.

Polgári jogok és kötelességek Hetenként 2-szer. A királyi hatalom: trónöröklés, felségjogok, törvényhozás, választói jog; az ország kormányzása; igazságszolgáltatás; költségvetés; egyesületi és sajtószabadság; Magyarország és a társországok; Magyarország és Ausztria, közösügyek. Kézikönyv: Farkas Sándor. polgári jogok és kötelességek.

Számolás és mértan. Hetenként 2-szer. Számolás egész számokkal, tizedes és közönséges törtekkel; az eddig tanultak ismétlése és gyakorlása mellett a tizedes és közönséges törtek összehasonlitása; egész, tört és vegyes szám; közönséges törtek összeadása és kivonása, szorzása és osztása egész számokkal; a nyereségnek és veszteségnek százalékokban való kiszámitása és a százalékszámitásnak a nép között előforduló esetei. A szerzett mértani ismeretek fölelevenitése mellett a derékszögü háromszög, mint a négyzet és téglalap fele; a háromszög területének kiszámitása; gyakorlati területmérések; az öl, mérföld és katasztrális hold összehasonlitása a métermértékekkel; a köbméter és köbdeciméter; az egyenes hasáb és térfogatának kiszámitása. Vezérkönyv: Kárpáti Endre vezérkönyve. Kézikönyv: Dr. Beke Manó, számtan,

Természetrajz. Hetenként 2-szer. Szőlőhegy, szőlőskert és gyomnövényei; utszéli növények; hegyesvidék; az emberi test ismertetése; külföldi állatok és növények; a hegyek belseje; a növény alak és élettana; rendszerezés. Kézikönyv: Dr. Balló József és Guint József, természetrajz.

Természettan. Hetenként 2-szer. A rezgés és vegyülés tüneményei. Kézikönyv: Vargyas Endre, természettan.

Gazdasági és háztartási gyakorlatok. Heten-

ként 2-szer. A termények betakaritása ; az egy évesnél idősebb növények ápolása ; a gazda házi állatai az emlősök és madarak köréből. Kézikönyv : Snázel Ferenc, gazdaságtan.

Éneklés. Hetenként 4-szer. Lásd a IV-ik oszt.

Rajzolás. Hetenként 4-szer. Lásd a IV-ik oszt.

Testgyakorlás. Lásd a IV-ik oszt.

C) A tanulók névsora.

I. OSZTÁLY.

1. Darida János, ág. h. ev. Szarvas
2. Darida Pál „ „ „ „
3. Dauda Lajos „ „ „ „
4. Frecska Gyula „ „ „ „
5. Haviár László „ „ „ „
6. Mikolay Mihály „ „ „ „
7. Ruzsicska György „ „ „
8. Salacz Gábor r. kath. „
9. Szrnka Pál ág. h. ev. „
10. Szücs József „ „ „ „

Összesen : 10.

II. OSZTÁLY.

1. Frecska Jenő ág. h. ev. Szarvas
2. Gyökössy Gyula ev. ref. „
3. Marsal Jenő ág. h. ev. „
4. Moravcsik Jenő „ „ „
5. Zsigmond Sándor „ „ „

Összesen : 5.

III. OSZTÁLY.

1. Dauda Mihály ág. h. ev. Szarvas
2. Incédy László „ „ „ Budapest
3. Kasnyik János „ „ „ Szarvas
4. Meljan Pál „ „ „ „
5. Péterfy Jenő r. kath „
6. Ruzsicska Andor „ „ „ „

Összesen : 6.

IV. OSZTÁLY.

1. Bangya Géza ág. h. ev. Szarvas
2. Dauda Sándor „ „ „ „
3. Demcsák Lajos „ „ „ „
4. Fertigh Lotár „ „ „ „
5. Gál László „ „ „ „
6. Gaál János „ „ „ „
7. Marsal Sándor „ „ „ „
8. Misik János „ „ „ „
9. Mucha Samu „ „ „ „
10. Némedi Gyula „ „ „ „
11. Tóth Mihály „ „ „ „

Összesen: 11.

V. OSZTÁLY.

1. Buzák Pál ág. h. ev. Szarvas
2. Buzák Samu „ „ „ „
3. Klenovics János „ „ „ „
4. Lapis István „ „ „ „
5. Novodonszki János „ „ „
6. Tomka István „ „ „ „

Összesen: 6.

VI. OSZTÁLY.

1. Frankó Mihály ág. h. ev. Szarvas
2. Gyebnár István „ „ „ „
3. Kugyela Pál „ „ „ „
4. Mészáros Lajos „ „ „ „
5. Szabó Jenő ev. ref. Szarvas. Kimaradt.

Összesen: 5.

Fő összeg: 43.

A gyakorló-iskola általános tanitás-rendje.

A gyakorló-iskola

Napok	A nap szaka	I. osztály	II. osztály	III. osztály
Hétfő	D. e.	Irva-olv., vallás	Vallás, olvasás	Vallás, nyelvgy.
	D. u.	Beszéd ért. gy. irva-olv.	Nyelvgy., beszéd é. gyak.	Olvasás, történet
Kedd	D. e.	Számolás irv.-olv.	Olvasás, szám.	Emlékelés gy. számolás
	D. u.	Irva-olv , vallás	Beszéd értgy. vallás	Olvasás, földrajz
Szerda	D. e.	Irva-olvas, számolás, ének, rajz	Nyelv., olv., számolás, ének, rajz	Olvasás, földrajz, ének, rajz
	D. u.	Szünet		
Csütört.	D. e.	Vallás, irva.-olv.	Vallás, olvasás	Vallás, nyelvgy.
	D. u.	Beszéd ért. gy. irva-olvasás	Nyelvgy. beszéd é. gyak.	Olvasás, történet
Péntek	D. e.	Számol. irva-olv.	Olvasás, számol.	Emlékelés gy. számolás
	D. u.	Irva-olva. vallás	Beszéd é. gyak. vallás	Olvasás, földrajz
Szombat	D. e.	Irva-olv. beszéd é. gy. ének torna	Nyelvgy. olvasás szám. ének, torna	Olvasás, földrajz, ének, torna
	D. u.	Szünet		

általános tanitásrendje.

IV. osztály	V. osztály	VI. osztály
Nyelvgy. vallás	Vallás nyelvgyak.	Nyelvgy. vallás
Történet. olvasás	Történet, alkotm.	Alkotm. történet
Számolás emlék. gy. természettan	Emlék gy. természettan számolás	Számolás, természettan, emlékgy.
Földrajz, olvasás	Föld. emlék. gy.	Emlékgy. földrajz
Természetrajz olv. ének, rajz	Olv., termr., gazdaságt. ének, rajz	Természetr. gazd. olv., ének, rajz
Szünet		
Nyelvgy., vallás	Vallás, nyelvgy.	Nyelvgy. vallás
Történet, olvasás	Történet alkotmt.	Alkotm. történet
Emlékgy. természettan számolás	Termt. számolás, emlékgy.	Számolás, emlék. gy. természettan
Földrajz, olvasás	Földr. emlékgy.	Emlékgy. földr.
Természetr. olv. ének, torna	Olv., termr., gazdaságt., ének, tor.	Termrajz, gazdta. olv., ének, torna
Szünet		

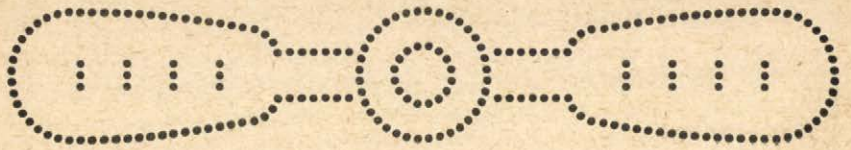

X.

Tájékoztató az 1909/10 isk. évre.

Az 1909—1910 iskolai év szeptember hó elsején kezdődik. A beiratások szept. 1., 2., 3. és 4. napjain d. e. 9—11-ig, d. u. 3—4 óráig lesznek; és pedig a tanitóképző-intézeti növendékek beirása az igazgatói irodában, a gyakorló iskolai növendékek beirása pedig a gyakorló iskola helyiségében történik.

A javitó-, utó- és magánvizsgálatok szeptember 2-án reggel 8-tól folynak a megfelelő osztálytermekben. A kik a folyó iskolai évben két tárgyból elégtelen osztályzatot kaptak, s ezt a jövő év iskola elején javitani akarják, ez iránti bélyegtelen kérvényüket iskolai bizonyitvánnyal fölszerelve mélt. és főtiszt. Scholtz Gusztáv bányai ág. hitv. ev. püspök urhoz cimezve folyó évi julius hó 6-ig az intézet igazgatójához nyujtsák be.

Az iskolai év megnyitása és a törvények felolvasása szeptember 6-án lesz. Ezentul a felvétel csak a késedelem kellő Igazolásával és az iskolai hatóság engedelmével történhetik meg.

A tanitóképző első osztályába vallás különbség nélkül oly növendékek vétetnek fel, kik 14 életévüket már betöltötték, de 18 évesnél nem idősebbek, s a közép- vagy polgári iskola négy osztályát sikeresen bevégezték.

A bányai ág. h. ev. egyházkerület szarvasi tanitóképző intézetébe belépő tanuló iskolai illetékek cimén fizet:

a) helybeli ág. h. ev. egész évre 26·50 Kor. Ebből év elején 21·50 kor., februárban 5 kor.-át.

b) az esperességbeli ág. h. ev. egész évre 30·50 kor. Ebből év elején 23·50 kor., februárban 7 kor.-át.

c) magyarhoni ág. h. ev. egész évre 34·50 kor. Ebből év elején 25·50 kor., februárban 9 kor.-át.

d) helybeli más keresztény vallásu egész évre 41 kor. Ebből év elején 31 kor, februárban 10 kor.-át.

e) magyarhoni más keresztény vallásuak egész évre 57 kor. Ebből év elején 39 kor., februárban 18 kor.-át.

f) izraeliták, ha helybeliek 84 kor. Ebből év elején 60 kor, februárban 24 kor.-át. Ha nem helybeliek 94 kor. Ebből év elején 64 kor., februárban 30 kor.-át.

g) Tandijmentesek fizetnek 12 kor, féltandijmentesek az első félévi teljes összeget.

h) A gyakorló elemi iskolába beiratkozók tandijat nem fizetnek, csupán csak az országos tanitói nyugdijra eső 30 fillért.

Ezenkivül fizet minden tanuló a szegény tanulókat segélyző egyesületbe 2 koronát.

A feljes dijat fizetők a közös étkezőben (alumneum) ebédet 10 hónapra 90 kor.-ért, és vacsorát 70 kor.-ért kapnak. Ha azonban a mostani gabona és husáruk nem csökkennek, akkor mindkét dij mérsékelt felemelése várható.

A felvételért és esetleges kedvezményekért a nagys.

és nagyt. intéző bizottsághoz cimzett bélyegtelen kérvények augusztus végéig küldendők be az intézet igazgatóságához. A kérvényhez a következő mellékletek csatolandók; 1., Születési bizonyityány. 2., Iskolai bizonyitvány. 3., Tiszti orvosi bizonyitvány, mely a tanitói pályára való alkalmasságot igazolja. 4., Hiteles községi bizonyitvány a szülők vagyoni állapotáról. 5., Ujra oltási bizonyitvány.

A kik a polgári vagy középiskola VI. osztályát eredménnyel végezték, ha az I. és II. évfolyam különbözeti tárgyaiból sikeres vizsgálatot tesznek, a III. évfolyamba vehetők fel. A tanterv különbözeti vizsgálat tárgyét a 15460|1906 sz. min. ren. a következőképen állapitja meg: 1., A neveléstani tárgyak köréből irásbeli dolgozat. 2., Szóbeli vizsgálat: a., a kik polg. iskola VI. osztályát végezték testi és lelki élet ismertetése. rendszeres magyar nyelvtan, földrajz, természetrajzból, ének és zenéből; b., a kik gymn. vagy reáliskola VI. osztályát végezték: testi és lelki élet ismertetése, rendszeres magyar nyelvtan, földrajz, egyetemes történet uj korból, rajz, ének és zenéből.

Az intézetben körülbelül 30 tanuló részére bentlakást (internátus) rendezünk be, hol a tanulók a lehető legcsekélyebb dijak fizetése ellenében lakást, fütést, világitást és reggelit kapnak. Ebéd és vacsora a közös étkezőben (alumneum) kapható. Az internatus szeptember elsejével a legnagyobb valószinüség szerint megnyilik, hol ingyenes, félfizetéses és teljes fizetéses helyek lesznek betöltve.

Az intézeten kivül lakást csak oly helyeken fogadhat a tanuló, melyeket az igazgató-tanárnak előre bejelentettek, s melyeket az iskola orvosai e célra alkalmasoknak találtak. Figyelmeztetem egyrészt a lakásadó gazdákat, hogy akár személyesen, akár irásban lakásuk

pontos címét, a kiadandó helyiségek és a vállalandó tanulók számát s a feltételeket augusztus 1-ig jelentsék be, másrészt a szüléket, hogy a tanári kar e határozatát tartsák szem előtt, mert ezt a vidéki tanulók felvételének egyik föltételéül kötjük ki.

Az iskolai év megnyitásától számitott egy hét alatt minden tanuló köteles magát a szükséges tankönyvekkel és iskolai eszközökkel ellátni. A III.—IV. évesek kötelesek a megfelelő gyakorló iskolai tankönyveket is beszerezni.

Az intézetre vonatkozó mindennemü felvilágositással mindenkor szivesen szolgál az igazgató, azonban hozzá bármi ügyben fordulnak, sziveskedjenek válasz bélyeget is küldeni.

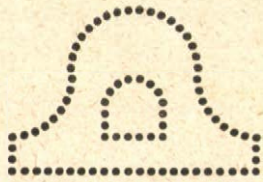

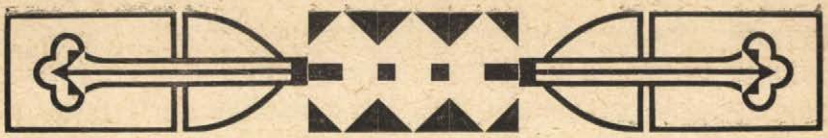

XI.

A bányai ág. hitv. ev. egyházkerület szarvasi tanitóképző-intézetében az 1909—10-ik tanévben használatba veendő tankönyvek jegyzéke.

I. OSZTÁLY.

1 Vallás Bibliaismertetés: Bereczky, Ill. (Kókai L.) Koren Pál: Dr. Luther M. Kis Kátéjának magyarázata.
2. Neveléstan. Dr. Juba Adolf: Testtan neveléstani és egészségtani vonatkozásokkal. (Franklin).
3. Magyar. Komáromy: Rendszeres magyar nyelvtan. (Lampel). Köveskuti és Sarudi: Magyar stilisztika (Athenaeum).
4. Német. Schuszter A. Német nyelvkönyv I. rész. tanitóképzők részére. (Athenaeum).
5. Történet. Sebestyén Gyula: Egyetemes történet (ó- és középkor) I. (Franklin).
6. Földrajz. Farkas-Kovács: Csillagászati és fizikai földrajz. (Lampel).
7. Mennyiségtan. Miklós Gergely: Számtan és Algebra I. r. (Lampel.)

8. Természetrajz. Dr, Miklós Gergely : A növénytan alapvonalai. (Franklin.
9. Ének és zene. Ének : Sztankó Béla : Énekiskola I. rész. Hegedü : Hohmann Henrik : Hegedüiskola I. rész.
   Zongora : Erster Wiener Lehrmeister I. rész.
10. Szépirás. Magyar és német szépirás. Vajda Pál szépirás mintái.

II. OSZTÁLY.

1. Vallás. Bereczky : Bibliaismertetés III. (Kókai) Koren Pál : Dr. Luther Kis Kátéjának magyarázata.
2 Neveléstan. Dr. Kis Áron : Lelki élet ismertetése.
3. Magyar. Sarudi : Poetika, Rhetorika és Olvasókönyv. Tanitóképzők II. oszt. számára. (Atheneum).
4. Német Schuster A. Német nyelvtan II Mondattan. (Athenaeum.)
5. Történet. Sebestyén Gyula: Egyetemes története II. kötet. Áldolgozták Felméry és Belotics. (Franklin).
6. Földrajz. Farkas Sándor : Földrajz (az öt földrész. leiró földrajza tképzők számára.) (Lampel.)
7 Mennyiségtan. Miklós Gergely : Számtan és Algabra I. r. (Lampel). Dékány Mihály : Mértan. (Atheneum).
8. Természetrajz. Dr. Miklós Gergely : Az állattan elemei. Franklin.)
9. Ének és zene. Sztankó Béla: Énekiskola II. rész. Hegedü : Huber Károly : Hegedüiskola I. rész. Zongora: Czerny: Erster Wiener Lehrmeister II. rész. Bertini
10. Szépirás : Rondirás: Vajda Pál rondirási mintái.

III. OSZTÁLY.

1. Vallás : Bereczky : Magyar prot. Egyháztörténet.
2. Neveléstan. Kolumbán Samu : Népiskolai neveléstan és módszertan VII. kiad. (Stampfel).
3. Magyar. Sarudi : Poetika, Rhetorika és Olvasókönyv. Tanitóképzők III. oszt. számára. (Atheneum).

4. Német. Horvay Ede: Német olvasókönyv a III. és VI. oszt. számára. (Franklin). Albrecht János: Német nyelvtan.
5. Történet. Farkas Sándor: A magyar nemzet történelme Tanitóképzők számára. (Franklin).
6. Földrajz. Farkas Sándor: Magyarország földrajza. (Lampel).
7. Mennyiségtan. Miklós Gergely: Számtan és Algebra I. r. (Lampel). Dékány Mihály: Mértan. (Athaeneum).
8. Természetrajz. Dr. Koch Ferencz és Kovács János: Kémia és ásványtan. (Franklin).
9. Fizika. Kovács János: Fizika (legujabb kiadás tanitóképzők számára). (Franklin).
10. Ének és zene. Sztankó Béla: Énekiskola III. rész. Orgona: Köveskuti: 60 egyházi elő- és utójáték. Zongora: Bertini: Etüdek II-III. rész. Zeneelmélet: Major J. Gyula: Összhangzattan. Legujabb kiadás. (Nádor Kálmán).

IV. OSZTÁLY.

1. Vallás. Bancsó: Hit- és erkölcstan.
2. Neveléstan. Dr. Kis Áron: Nev. és oktatástörténet VII. kiadás Dr. Baló J.: Szervezettan II. kiad.
3. Magyar Koltai-Sassi-Nagy: Magyar irodalom történet. Athenaeum.
4. Német. Horvay Ede: Német olvasókönyv a III. és IV. oszt. számára. (Franklin.)
5. Mennyiségtan. Miklós Gergely: Számtan és Algebra II. r. (Lampel). Dékány Mihály: Mértan. (Ath.)
6. Fizika Dr. Kovács János: Fizika. (Franklin.)
7. Alkotmánytan. Csiky Kálmán: Magyar alkotmánytan és jogi ismeretek kézikönyve. Tanitóképzők számára. (M. kir. tud. egyetemi nyomda.)
8. Gazdaságtan. H. Kiss Kálmán: Mezei gazdaság- és kertészettan IV. kiadás (Athenaeum.)
9. Ének és zene. Orgona: Köveskuti: 60 egyházi elő- és utójáték. Chovan Zs. Choralpartitura. Összhangzattan: Major J. Gyula: Legujabb kiad. Hegedü: Huber Károly: Hegedüiskola II. rész.

ORSZÁGOS PEDAGÓGIAI KÖNYVTÁR ÉS MÚZEUM

Tartalom.

		Oldal
I.	Évi jelentés	3
II.	Tanulók névsora	6
III.	Tantárgyak vázlata	10
IV.	Egyleti élet	24
V.	Taneszközök évi gyarapodása	29
VI.	Évi események	33
VII.	Segélyezés és jutalmazás	41
VIII.	Tanitóképesités	43
IX.	Gyakorlò iskola	45
X.	Tájékoztatás 1909—10-re.	59
XI.	Az 1909—10. tanévben használandó tankönyvek	63

-E 701